

અસદાદનિપેદ

અર્થાત

વિવાહ અને હાલિકા પ્રસંગે વદાતા દુર્ભાષણોનું
સશસ્ત્ર ખંડન.

પ્રયોજક

ગીર્વાણવિદ્યાભૂષણ શ્રીવાલુકેશ્વરચંદ્રકૃતવૈદિક-

પાઠશાળાના મુખ્ય અધ્યાપક-

શાસ્ત્રી દુર્ગાચંકર ઉમાચંકરશર્મા મુડેરીકર,

છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર

શ્રીમુડેરીકેદીચ્ચહિતવર્ધકમંડલ.

છપામણી ખર્ચ આપનાર,

શ્રીમાન નર્મદાશંકર શોભારામજી ઠાકર,

(શ્રી. મુ. ઉ. હિ. મંડલના કોપાધ્યક્ષ.)

આવૃત્તિ પહેલી.

સંવત ૧૯૭૭, શકે ૧૮૪૩.

સર્વે અધિકાર સ્વાધીન.

1000418
महाराष्ट्र
महाराष्ट्र सरकार

Enns!

श्रीमान् नर्मदाशंकर शोभारामजी ठाकर,
(श्री. मु. उ. दि. मंडळना प्रापाध्यक्ष.)

ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગૂજરાતી કોપીરાશ્ટ્રિ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૪૪૫૭ યોગીક

પુસ્તકનું નામ રમણનાથ નિબંધ

વિષય પર: ૪૨૭

અસદ્વાદનિષેધ.

સર્વદેશે વિવાહાદૌ મન્ત્રઘોષો યથા તથા ॥

સ્ત્રીગાયનં શ્રેષ્ઠમેવાશ્લીલભીમત્સર્વજિતમ્ ॥ ૧ ॥

સર્વદેશમાં વિવાહાદિ શુભ પ્રસંગોમાં અશ્લીલ બીભત્સ શબ્દોથી રહિત મંગલ ગીતોથી અને વૈદિક મંત્રોથી ઉત્સવ કરવો, શ્લીસમૂહ દુષ્ટ હોવાથી અર્થાત દુરાચરણ અને દુર્વાક્યો કહેવાવાળો હોવાથી પોતાને તથા પોતાના કુસૌપત્ન યુગ્મોને પણ નરકમાં લેઈ જાય છે, નરક એવી ધૂણિત અને અગ્નિય વસ્તુ છે કે કોઈ પણ સુસ મનુષ્ય એની ઇચ્છા કરશે નહીં, એટલા માટે આપણને ઈચ્છિત છે કે આપણી જે ઇચ્છા (નરકવાસ ન મને) એવી છે તે ઇચ્છાને પૂર્ણ કરવા માટે સદાચરણ, સદ્વ્યવહાર, સદ્બ્રાપણ ઇત્યાદિ શ્રુતિસ્મૃત્યુક્ત માર્ગોથી ચાલવું કારણકે કેવલ ઇચ્છામાત્રથી કંઈપણ કાર્ય સિદ્ધ થતું નથી. કુવ્યવહારનું ફલ પણ અવશ્ય મળે છે. એ કોઈને પણ ઈડતું નથી. જુઓ કે પૂર્વ કાલમાં કરચપ રૂપિ મહા તપસ્વી કઈ ગયા, તેમની પત્નીના કુવ્યવહારથી શુદ્ધ આત્મણુકુલમાં પણ હિરણ્યકશિપુ નામનો અત્યંત દુરાચારી પુત્ર ઉત્પન્ન થયો કે જે પરમ તપસ્વિઓને અત્યંત કષ્ટ આપતો હતો. છેવટે એનો નાશ કરવામાટે ભગવાનને અવતાર ધારણ કરવો પડ્યો. મહાશય ! વિવાહમાં ફટાણુરૂપી દુરાચાર નાશ કરવામાટે કંઈ ભગવાનને અવતાર તો ધારણ નહીં કરવો પડે, પરંતુ યમ (ધર્મરાજ) ને પાપ ફલ આપવા માટે નિર્મિત નરકલોક અવશ્ય વધારવો પડશે, તેમજ મનુષ્યમાત્રને અગ્નિય જે નરક છે તેનો દુરાચારીઓએ આશ્રય કરવો પડશે, માટે સમસ્ત સત્જનો પ્રત્યે પ્રાર્થના છે કે આ કુરીતનું પ્રયત્નપૂર્વક નિવારણ કરવું. [આત્મણુ પત્નીઓ માટે વિશેષ પ્રાર્થના] હે આત્મણુપત્નીઓ ! પૂર્વ કાલમાં સર્વજણના ગુરૂરૂપ આત્મણુકુલમાં કેવાં કેવાં પતિવ્રતાઓમાં અગ્રગણ્ય સ્ત્રીરત્નો થયાં છે, ઉદાહરણમાં જુઓ કે અતિપત્ની અનન્યા કે જેના

પાતિવ્રત્યરૂપ તેજથી તપેલી સાવિત્રી, લક્ષ્મી અને પાર્વતી એઓની મેરજાથી પ્રત્યક્ષ બ્રહ્મા, વિષ્ણુ અને મહાદેવે જેનું સત્ત્વ હરણ કરવામાટે પ્રયત્ન કર્યું, પરંતુ સત્ત્વ હરણ કરવાને બદલે તેના પાતિવ્રત્યતેજથી ઉક્ત ત્રણ દેવતાઓને તેના પુત્ર થઈ તેની સેવા કરવી પડી. એટલામાટે જાણાવવાનું કે તમે બ્રાહ્મણ-પત્નીઓ તેજ કુલમાં ઉત્પન્ન થઈ છો માટે તમે સત્રંગા દુષ્ટ વ્યવહારો તણને પાતિવ્રત્યપણું દૃઢ કરી ક્ષત્રિય, વૈશ્ય અને શૂદ્રાદિકની સ્ત્રીઓને સત્કર્મોનો તેમજ ભગવદ્ગુણવર્ણન અને સદ્બ્રાપણ કરવાનો ઉપદેશ કરો અને દુટાણા આદિ દુર્વૃક્ત્યોનો અનાદર કરો, કારણ બ્રાહ્મણોને જેમ ઉપદેશનો અધિકાર છે તેટલોજ બ્રાહ્મણપત્નીઓને પણ ઉપદેશ કરવાનો અધિકાર છે.

ગાલિગાનં ન કર્તવ્યં વિવાહે મહ્નલોત્સવે ॥

યતસ્તદ્ધર્મશાસ્ત્રેષુ નિષિદ્ધં પરિકીર્તિતમ્ ॥ ૨ ॥

વિવાહાદિ મંગલ કાર્યોમાં ગાલિગાન કરવું નહીં, કારણ કે તે ધર્મશાસ્ત્રવિષે નિષિદ્ધ છે. ગાથીપ્રદાન મૂર્ખાનુંજ કર્તવ્ય છે. ગાડીવાન લોકો જેમ પોતાના પશુને જલદી ચલાવવામાટે જલદીથી ગાલનો ઉપયોગ કરે છે પરંતુ જે ઓનો વિચાર કરે તો તે ગાલ પોતાનેજ માટે છે છતાં પશુ જેવી બુદ્ધિહીન જાતી પણ પોતાના ધણીની ગાળ લાગવાના બયથી પોતાની ગતી શીઘ્ર કરે છે એ પણ છતાં પણ સર્વ વાત જાણી છે, પરંતુ ગાડી દાકનાર મનુષ્ય અર્થાતે જાણુવા છતાં પણ પોતાને વારંવાર ગાળો આપ્યાં કરે છે. એ કુરીતી પણ ત્યાજ્ય છે. જેમ કોઈ ઉત્તમ વૃક્ષને સુધારવું પોષણ કરવું અને ઉત્તમ ફળકુત્રયુક્ત કરવું એ આમ-વાનના આધીન છે તેમજ બાલક બાલિકાઓને સુધારવાં પોષણ કરવું અને સદાયરમી બનાવવાં એ માતાપિતાનુંજ કર્તવ્ય છે. શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે કે જે પોતાની કન્યા અને પુત્રને ભણાવે નહિ તે માતાપિતા શત્રુ સમાન ગણાવા. તેમાં પણ સુધારવામાં પ્રથમ શિક્ષક માતાજી થઈ શકે છે, કારણ પિતાકરતાં માતાના સદ્વસમાં બાલકો વધારે રહે છે. એમ છતાં વિવાહાદિ કાર્યોમાં માતાજી નસારે અસત્યતાસહિત અશ્લીલ અને ખીબત્સ ગાન ઉન્મત્ત થઈને કરે ત્યારે એમની નાની બાલકીઓ તેનું અનુકરણ કરી સમય માર્પ્ત થતાં પોતાનું આચરણ બગાડે એમાં શું આશ્ચર્ય છે ! જે પુત્રીથી ઉભયકુલની પ્રશંસા અને ઉન્નતિની

ઈચ્છા કરીએ તેજ પુત્રીને માતાએ જ્યારે ગાલીગાનરૂપી ભગવદ્ગીતા સંભળાવે અને શીખડાવે એથી ખીજે ખેદને વિષય શું હોય ! એ દેશને પાયમાલ કરનાર મુખ્ય સાધન છે, એક બાજુએ પુરુષવર્ગ મોટી મોટી સભાઓ, પુસ્તકાલયો ખોલે, કન્યાશાળાઓ તથા પાઠશાળાઓ ઉઘાડે અને તેમાં ખૂબ તાણીને ઉઘાડે સ્વસ્થી લાંબાં પઢોળાં વ્યાખ્યાનો કરે કે દેશની ઉન્નતિ કરે. અને ખીજી બાજુએ તેમનીજ સ્ત્રીઓ ખીબત્સ ગાન કરે ત્યારે દેશ કેવી રીતે ઉન્નતિના શિખરપર ચઢે ! પુરુષકરતાં સ્ત્રીઓમાં સાહસ જ ગણું, કામ આઠગણું અને સજ્જન ચારગણી હોય છે એમ શાસ્ત્રમાં કથન કર્યું છે છતાં નાની વયની બાળાઓ પણ જેમ કોઈ ચોપડીનો પાઠ ગોખતી હોય તેમ ગાલીગાન પણ જોસથી મોઢે કરતી જોવામાં આવે છે, માટે પ્રત્યેક નગરના અને પ્રત્યેક જાતીના ઉદ્યોગી, સજ્જન, સુધારક પુરુષોને ઉચિત છે કે તેઓએ આ કુરીતિનિવારણાર્થે પ્રયત્ન કરી, અને સ્ત્રીશિક્ષણનો પ્રચાર કરવો કે જેથી થોડાજ સમયમાં આપણા દેશની સ્થિતિ મુધરી ઉત્તમ સંતાનોદ્વારા કાયિક વાયિક અને માનસિક આનંદ પ્રાપ્ત થાય.

વિવાહાદિ કૃત્યેષ્વસદ્વાદવાક્યં ઘૃણન્ત્યક્ષ્ણનાઃ કામતો માનવત્વઃ ।

પરં રીતિરેષા પ્રયત્નેન હેયા યતઃ શાસ્ત્રમાન્યા ન વૈ લોકમાન્યા ॥૩॥

વિવાહાદિ શુભપ્રસંગે અસદ્વાદ (ગાલીગાન) સ્ત્રીઓ કામાતુર થઈ તેમાંજ જાણુ માન સમાએસ હોય તેમ ગાયછે પરંતુ એ રીતિ પ્રયત્નથી ત્યાગ કરવી, કારણુ શાસ્ત્રથી અને શિષ્ટ લોકોના આચારથી પણ માન્ય નથી, માટે આ બાબતમાં જે આવા કુચારોને દૂર કરવા કટિબદ્ધ થઈ દૃઢ ચિત્તથી પ્રયત્ન કરેછે તે સજ્જનોને ધન્ય છે, અન્ય દેશોના મારા દેશાટનમાં જોએલા આચારવિચારોને બુદ્ધિના એકકોણમાં સ્થાપિત કરી આ દેશ કે જ્યાં મારી જન્મભૂમિ છે તેજ દેશના પરમેત્તમ કલિયુગમહારાજની સભામાં સર્વોચ્ચ પદદાવક યમકેશરોના કામમાં રૂક્ષ કરનાર વૃત્તાન્તને પ્રકાશ કરું, જે કે પુરો નાટક તો કોઈ વિવાહસમયે અથવા હોલિકા આદિમાં પ્રત્યક્ષ દષ્ટિગોચર થવાથીજ જાણી શકાય છે, પરંતુ અંશુલી-આદિ ન્યાયથી આ લેખથી પણ આ દેશની સંબંધતાનું દિગ્દર્શન થઈ શકે છે. વિવાહાદિ કૃત્યોમાં સ્ત્રીઓ સ્વસંગીત કપાકોશરૂપી ઉત્સવને વિમૂષિત કરે છે

તેમજ શિશ્વોનાદિ શબ્દોના અને એવા સુસ્વર, શ્રવાણપ્રિય, હૃદયમાં દહાયક, મનોમુદ્ધવર્ધક ધ્વનીને પતિ, બ્રાતૃપિતૃ સુતાદિના કર્ણદ્વારા નેમના હૃદયમાં પ્રવેશિત કરીને સાસંગ અને સચ્છાશ્વાભ્યાસજ સૌરભને ક્ષાસન કરે છે. છતાં પ્રસિદ્ધ સ્વધ્વની પ્રવાહથી પતિ, પુત્ર, બાળ આદિના મનને પ્રદુશિત કરે છે અને બીભત્સ શબ્દો તાકાકાસાયે ઉચ્ચારણ કરી પુરૂષોના શ્રવાણરૂપ સીમાવ્યવે પ્રાપ્ત કરે છે કે જેથી કેટલાક અવિચારી પુરૂષો પોતાને ચતુર્વર્ગસંપન્ન કૃતકૃત્ય અને સદૃશ માને છે. જન (વરપક્ષના) માણસો જમવા એસે છે તે સમયમાં કન્યાપક્ષની સ્ત્રીઓ ગાલીગાન કરે છે એ વાક્યોનું ઉચ્ચારણ કરવું અથવા એવા શબ્દોને સાંભળી કર્ણ પવિત્ર કરવા એજ આ દેશના સ્ત્રીપુરૂષોના લલાટપટલમાં છડી રાત્રિએ વિધાતાએ અંકિત કરેલ છે. અન્યદેશના પુરૂષોને એ પરમાનંદની પ્રાપ્તિ મનસાતીન અથવા અત્યન્ત દુર્લભ છે. દક્ષિણ આદિ અન્ય સુધરેલા દેશોમાં આવા દુટ્ટ રિવાજો બીજકુલ જાતામાં આવતા નથી તો એ દેશના બ્રાહ્મણાદિ વર્ણોના વ્યવહારો ધ્યાન ઊચ્ચતર છે માટે મારા સ્વદેશી બાંધવોને હું વિગતપૂર્વક જણાવું છું કે દેશને સમજાવનાર દુટ્ટ રિવાજોનો સમજ નાશ કરવો એજ ઉચિત છે.

માંગલ્યકાર્યેઽસદ્વાદોઽશાસ્ત્રીયો હિ બુધઃ સ્મૃતઃ ॥

તસ્માન્સર્વેઃ પ્રયત્નેન ત્યાજ્યોઽયમિતિ સમ્મતિઃ ॥ ૪ ॥

અસદ્વાદ (ગાલીગાન) અશાસ્ત્રીય છે, એમ પંડિતોએ કહ્યું છે માટે સૌએ પ્રયત્ન કરી આ રિવાજ ત્યાગ કરવો એવી અમારી સંમતિ છે. કાઠશંકા કરશે કે તમારે આ રિવાજ માટે આવી રીતે આશ્લેષ કરવાનું શું કારણ છે ? તમે તમારા પોતાના ધરમાં બંદોબસ્ત કરો. તો તે વિષે અમારે જણાવવું જોઈએ કે પારદી દાક્ષીની ગેસને ગર્દેડો બદલણ કરવો હોય તેથી અમોને કંઈ પણ હાનિ નથી પરંતુ મનુષ્યોને બદલણ કરવા યોગ્ય પદાર્થો ગર્દભ ખાઈ જાય, એ સર્વથા અયોગ્ય છે એટલા માટે અમારા અંતઃકરણને આ વિષયમાં ખેદ થાય છે. કુચાસને બંધ કરવાની મચ્છાવાળા પુરૂષોના ત્રણ વર્ગ છે, પહેલો વર્ગ ઉદાસીન વૃત્તિથી રહે છે, અને કાઠ પૂછે તો કહે છે કે આ રિવાજ બંધ કરવો શ્રેષ્ઠ છે, પરંતુ તેઓ આ કુચાસને નિર્મૂળ કરવા કંઈ ઉગ્રાય કરવા આહતા નથી. બીજો વર્ગ એવો છે કે આ બાબત નિર્મૂલ કરવા હમેશાં કથન કરે છે પરંતુ પોતાને ત્યાં અથવા બીજે

દેકાણે પ્રસંગ આવતાં પોતાની ઇચ્છાનો અમલ કરવાની હિંમત દેખાડતા નથી. ત્રીજો વર્ગ સત્જનન મહાત્માઓનો છે, કે જેઓ તન, મન, ધનથી આવા અનેક પ્રકારના દેશોને હાનિ કરનારા કુચારોને દૂર કરવા ઉદ્યોગ કરે છે. અને પ્રાપ્ત થતા અપવાદ, નિંદા વિગેરે વિદ્યો ઉપર ધ્યાન આપતાં નથી એવા ત્રીજા વર્ગના મહાશયોની ગુણ ૧૪૨ છે. ઉક્ત મહાપુરુષોનું એજ કર્તવ્ય છે કે ગમે તેટલી પોતાના ઉપર આક્રમો આવવા છતાં અન્યાય માર્ગનો સ્વિકાર કરવો નહીં, તેઓએ એવી શંકા કરવી નહીં કે સેંકડો વરસોથી ચાલતો આવેલો સિવાજ કેમ બંધ કરી શકશે ! પરંતુ આ કેવલ ભ્રમ છે, કારણ આ સિવાજ ચાલુ થયા ને લગભગ પોણાસો વરસ થયાં છે. તેમાં પણ હાલ પચીસ, ત્રીસ વરસથી તો આ સિવાજ ગુરુ વૃદ્ધિને પામ્યો છે. એવું કયું કાર્ય છે કે ઉદ્યોગ કરવા છતાં પૂર્ણ ન થઈ શકે ? ગમે તેવું કઠિન કાર્ય હોય છતાં લાંબો વખત ઉદ્યોગ કરનારા પુરુષો ને સિદ્ધ કરી શકે છે. તેનું તાત્ત્વ દર્શાવે છે કે, હાલમાં પાંચહજાર કોશ સમુદ્ધતી પાર રહેલા ઈંગ્રેજ લોકો આપણા ઉપર રાજ્ય કરે છે. અને તેમના રાજ્યનું અપ્રતિમ સુખ આપણને મળે છે. આ ભારતવર્ષ ઉપર ઈંગ્રેજોનો અમલ થશે એવું કોઈના સ્વપ્નમાં પણ નહીં હોય પરંતુ એઓના દીર્ઘ (લાંબા) ઉદ્યોગથી આ સંપૂર્ણ સુવાર્ણભૂમિનું રાજ્ય કરી રહ્યા છે એટલા માટે ઈંગ્રેજોના દીર્ઘ ઉદ્યોગનું અનુકરણ સધળી બાળકમાં અવશ્ય કરવું જોઈએ. જો આવી કુરીતિનું ખંડન કરવા પ્રયત્ન કરીએ તો તે કુરીતિ અવશ્ય નિર્મૂલ થશે. શાસ્ત્રકારોએ સંપૂર્ણ સ્ત્રીઓમાં માતૃભાવ રાખવા આજ્ઞા આપેલી છે. પરંતુ આવાં દુર્વાક્યો બોલવાવાળી સ્ત્રીઓમાં માતૃભાવ રિચત થઈ શકે નહીં. જે શબ્દ સાંભળવાથી એકદમ ગ્લાનિ ઉત્પન્ન થાય છે. એવા શબ્દો ઉચ્ચારણ કરવાવાળી સ્ત્રીઓમાં માતૃભાવ કેમ રહી શકે ! પતિસેવાકારિણી પતિવ્રતા સ્ત્રીઓનો ધર્મ શાસ્ત્રકારોએ પ્રતિપાદન કરેલો છે તેમાં દુર્વાક્યો બોલવાનો નિષેધ કરેલો છે. શ્રીમદ્ભાગવતમાં કહ્યું છે કે સ્ત્રીઓએ સદા સતોષ રાખવો અથવા લોભ ધારણ કરવો નહીં. અસત્ય, અપ્રિય, અર્થાત્ ગાલીમાન, પરનિંદા છત્યાદિ રહિત વાક્યો બોલવાં, એજ પ્રમાણે વળી પ્રમાદરહિત પવિત્ર અને સિન્ધુ ધમને પાતિવ્રત્યાદિ દોષરહિત પતિની સેવા કરવી, જે સ્ત્રી ઇશ્વરયુક્તિથી લક્ષ્મીની માફક પતિની

સેવા કરેછે તે હરિસ્વરૂપી પતિની સાથે લક્ષ્મીની માફક વૈકુંઠમાં આનંદને પ્રાપ્ત કરેછે. અને તેથી અતિરિક્ત અર્થાત્ માળો વિગેરે બોલવાવાળી સ્ત્રીઓને માટે કુંભાષાક નામનું નૃરક અવસ્થ તૈયાર છે. તાત્પર્ય એટલું કે ઉપર કહેલું શાસ્ત્રોક્ત રીતિપ્રમાણે વર્તન કરી સ્ત્રીઓએ વૈકુંઠ પ્રાપ્ત કરવું. વૃદ્ધપારાશર સ્મૃતિમાં કહ્યું છે કે—

ચેષ્ટાચિત્રચિત્તાનિ સ્ત્રીणां देवा न जानते ॥

किं पुनः प्राणिमात्रास्तु सर्वथा नष्टबुद्धयः ॥ ५ ॥

तस्मात्ताः सर्वथा रक्षयाः सर्वोपायादिभिः सदा ॥

अशुरैर्देवराद्यैश्च पितृमात्रादिभिस्तथा ॥ ६ ॥

ब्रिवाहात्माविपता रक्षेद्यौवनस्थां पतिस्तथा ॥

रक्षेयुर्बार्ષके पुत्रा नास्ति स्ત્રીणां स्वतंत्रता ॥ ७ ॥

स्वातन्त्र्येण विनश्यन्ति कुलजा अपियोषितः ॥

अस्वातन्त्र્યमतः स्ત્રીणां प्रजापतिरकल्पयत् ॥ ૮ ॥

સ્ત્રીઓની ચેષ્ટા, ચિત્રો અને ચિત્તને દેવતાઓ પણ જાણતા નથી તો મંદ બુદ્ધિવાળા મનુષ્યો કેમજા જાણી શકે ? માટે હમેશાં સ્ત્રીઓની સાસુ, સસરા, દીઅર, જેઠ, માતા, પિતા, બ્રાતા, પતિ અને પુત્ર એઓએ રક્ષા કરવી. સ્ત્રીઓને શાસ્ત્રમાં સ્વતંત્રતા આપવાની કહી નથી. કારણ કે વિવાહ થતા પહેલાં બાલ્ય અવસ્થામાં માતા, પિતા, બ્રાતા આદિ રક્ષણ કરે, અને વિવાહ થયા પછી યૌવન અવસ્થામાં પતિ રક્ષણ કરે, તથા વૃદ્ધાવસ્થામાં પુત્ર રક્ષણ કરે. જો સ્ત્રીઓ સ્વતંત્ર હોય તો ઉત્તમ કુળની સ્ત્રીઓનાં પણ ચિત્ત બગડી જાયછે, એટલામાટે નો બ્રહ્માજીએ સ્ત્રીઓને પરતંત્રતા નિર્માણ કરીછે. ઉપલી સ્મૃતિઓનો વિચાર જોતાં ધણાજ શાય થાયછે કે સ્ત્રી સ્વતંત્ર થઇ વેશ્યાની માફક લજ્જા છોડીને સેંકડો પુરૂષોના વચમાં માળો ગાય એથી શું પતિવ્રતા રહી શકે ? નહિ. હે મિત્રો ! વિચાર કરો એવીરીતે જરૂર બળિયારણી થશે માટે ઉક્ત કુરીતિ જરૂર દર કરવી જોઇએ, કારણકે એ કુરીતિ બહુજ હાનિકારક છે, તેમજ આ

લોકમાં અને પરલોકમાં દુર્ભતિ આપવાવાળી છે, ત્રૈવલ્લિક (બ્રાહ્મણ, ક્ષત્રિ અને વૈશ્યની) સ્ત્રીઓએ ગાળો ગાવી અને અપશબ્દોથી ભરેલું કુવાક્ય બોલવું એ યોગ્ય નથી. સભાની અંદર ગાવું એ કેવળ શરૂ સ્ત્રીઓનું કર્તવ્ય છે. ચારણ, ભાટ, ડોમ અને ઢોલી આદિકની સ્ત્રીઓ પ્રાયઃ ગાવા બળવવાનું કામ કરે છે, તે પણ પદ્યાર્થસહિત ગાય છે, આવી નિર્લજ્જતાસહિત ગાતી નથી. પરંતુ અકસોસ છે કે દિવેની સ્ત્રીઓ તો તદ્દન નિર્લજ્જ રીતે ગાય છે, કુવાક્યો અને ગાળોડી એક જાણે અલભ્ય સ્વાદ હોયનેજ શું ! એમ બેભાન બને છે. જેમ મત્સ્ય છત્વાના આરવાદથી અંજામને દુનિયામાં બીજી શી ચીજ છે ? તેનું પણ ભાન નહીં રાખતાં લુબ્ધ થઈ મરણને શરણ થાયછે તેમજ તે સ્ત્રીઓ આ હમારા માતાપિતા ભાઈ ઇત્યાદિ શ્રવણ કરશે તેનું પણ ભાન નહિ રાખતાં તે સ્વાદને શરણ થઈ પરિણામે બંધન થઈ નરકનું દુઃખ ભોગવે છે, આહા ! દક્ષિણીરીસાથે કટુધું કે આ દુનિયામાં એક મોઝમાં મોટો અનથ એજ છે કે સર્વે સાંભળીને ખુશી થાય છે, શું ? એ સ્ત્રીઓને કોઈ કહેવાવાળો પુરૂષ નથી ? હે સંભળના ! વિચાર કરી જુઓ, આંખો ઉઘાડો, શાસ્ત્રને વિચારો, ધર્મ અને મર્યાદા જુઓ, તેમજ અન્ય સુધરેલા દેશોનો રિવાજ જુઓ. જેથી તમને માનુષ પડશે કે કોઈ દેશમાં પણ આવું કુવિચારરૂપ સાહસ નથી, અમારા દેશથી અતિરિક્ત દેશો અમે ધણા જોયા, પરંતુ આવું અશ્લીલ ભાષણ બોલવામાં આવતું નથી. દક્ષિણ, અંગાળ, દ્રાવિડ, મહારાષ્ટ્ર આદિ દેશોમાં તો વિવાહ પ્રસંગોમાં સેંકડો સ્ત્રીઓ બેગી થયા છતાં તેમાં ગાળો ગાવાનો વ્યવહાર પિલકુલ નથી.

વિવાહકાલે શ્રુતિસંપ્રયુક્તાન્યાશીર્વિર્વાસિ પ્રવિહાય મુગ્ધાઃ ॥

ક્ષપન્તિ ચાન્યોન્યમુપેત્ય તસ્માદિમે મહામોહસમુદ્રમગ્નાઃ ॥ ૧ ॥

નિષિદ્ધમેવેતિ વિજ્ઞાનતામપ્યહો બુધાનામિહ દેશવાસિનામ્ ॥

વિવાહકાલે કદુભાષણે પુનઃ પ્રજાયતે તત્ર મહારતિઃ પરા ॥૧૦॥

મુગ્ધસ્ત્રીયો વિવાહકાલમાં વેદમાં કહેલ શુભઆશીર્વાદનાં સુવાક્યોથી ભરપુર સુંદર ખીતોને છોટીને મહાન મોહરૂપી સમુદ્રમાં મગન બની અરક્ષ પરસ મળીને

ગાળાગાળી કરે છે. દેશમાં રહેનારા પંડિત પુરૂષો વિવાહકાળમાં ગાળાગાળી કરી કુવાક્યો બોલવાં અને સાંભળવાં એ ધણું શાસ્ત્રવિરુદ્ધ તથા નિષિદ્ધ છે એમ જાણીએ, છતાં પણ તેમાં ફરીને તેવા કટુ બાપણમાં મોહથી બેભાન બની અંજનમંત્ર અત્યંત પ્રીતિ કરે છે, સ્ત્રીઓ વિવાહમાં ટોળે મલી ગીતો ગાય છે. કે જે ગીતોનું નામ લેતાં મારું મન ધડકે છે, હાથ ધ્રુગે છે, લેખિની ચાલી શકતી નથી તેથી હું તે ગીતો અત્રે લખી શકતો નથી. જે ગાય છે તે સર્વે આપ જાણીજાણે છે, આપ સર્વે સુજનોએ તેનો વિચાર કરવો જોઈએ કે તેઓની સાથે આપણે સર્વે શું શોભીએ છીએ ? અન્ય સાંભળવાવાળા પણ એમજ કહે છે કે બાહુ ખેસરમ આ સ્ત્રીઓને કંઈપણ લજ્જા નથી, અને કેટલાક જનો તે સ્ત્રીઓને મોઢે તેમને હસે છે તથા વ્યભિચારિણી કહે છે, અને તેઓ જ્યારે ગાય છે ત્યારે પુરૂષો પણ કમનંદ કંઈ બોલ્યાં કરે છે, તથા મસ્કરીઓ કરે છે એ બંને તરફથી હાનિકારક છે. કેટલાક બાંગ આદિનું વ્યસન કરનારા મહાત્માઓ કહે છે કે જેમાં ગાળો ગવાય નહીં એ શું વિવાહ કહેવાય ? નહિં નહિં, હોમોને તો બોજનનો પણ ત્યારે આનંદ આવશે કે જ્યારે ધડકાની સાથે એક બાજુ ગાળો ગવાયાં કરે અને બીજી બાજુએ પીરસાયાં કરે. મનુ મહારાજે કહ્યું છે કે—

સ્વાધ્યાયં શ્રાવયેત્પશ્ચાદ્ધર્મશાસ્ત્રાણિ ચૈવ હિ ॥

આરુયાનાનીતિહાસાંથ પુરાણાનિ ચિલ્લાનિ ચ ॥ ૧૧ ॥

હર્ષયેદ્વાહ્મણાન્તુષ્ઠો ભોજયેચ્ચ શનૈઃ શનૈઃ ॥

અન્યથ—અહં બ્રહ્મેતિ શ્રુતિઃ

ઉપલા પ્રમાણથી જમતીવખતે વેદમંત્ર અને પુરાણ, ઇતિહાસ, ધર્મશાસ્ત્રાદિ સાંભળાવવું અને અજ્ઞને બ્રહ્મતુલ્ય સમજવું અર્થાત્ જમતીવખતે અપશબ્દોનું ઉચ્ચારણ કરવું નહિં. એક બાજુથી ધર્મશાસ્ત્ર એમ કહે છે ત્યારે તે વ્યસની મહાત્માઓ કહે છે કે તમોને શું ખબર ? આવા વિવાહ સમયમાં તો સ્ત્રીઓની ગાળો સાંભળવી એજ ઉચિત છે જે મૂરખાઓ આવાં કુવાક્યોનેજ વેદરૂપ સમજતા હોય અને તેથીજ તેઓના પિતૃઓ સ્વર્ગે જતા હોય તો બાટણ અથવા ટોલણ ને બોલાવી ગાળો ગવરાવી તેઓના પિતૃઓને સ્વર્ગે પહોંચાડવા.

પરંતુ ધરની કુલાંગનાઓને વેશ્યાઓ કરતાં અધિક ઉતરતી ન બનાવવી. જે નિર્ભજ્જ ગીનો ગાવાં કુલાંગનાઓને ઉચિત હોય તો બાટણા દોષણો શા માટે બનાવી છે ? માટે સૂક્ષ્મ વિચારપૂર્વક આ કુરીતિને કટિબદ્ધ થઈ નિર્મૂળ કરો. યાજ્ઞવલ્કયે ક્ષિપ્રે પોતાની સ્મૃતિમાં લખ્યું છે કે—

પુરુષોઽનૃતવાદી ચ પિશુનઃ પુરુષસ્તથા ॥

અનિબદ્ધપ્રલાપી ચ મૃગપક્ષિષુ જાયતે ॥ ૧૨ ॥

જે જૂઠું ખોલે, ચાટી કરે તથા અનિબદ્ધ પ્રલાપ એટલે ગાલીગાનાદિ કરે તે મૃગમાં અથવા પક્ષિઓમાં જન્મે છે, જ્યારે અનેક ધર્મશાસ્ત્રો આ દૂષિત પ્રજ્ઞાસીને સર્વથા નિષેધ કરી રહ્યાં છે, તો પછી દુઃખદ માર્ગને અવલંબન કરી શામાટે પાપસંચય કરવું જોઈએ ? યદિ લોકરીતિ ધર્મવિરુદ્ધ હોય તો તેને ત્યાગ કરી શાસ્ત્રસંમત કરવું જોઈએ એવું ઉચિત છે. તે વિષયમાં શ્રીકૃષ્ણ ભગવાને ગીતામાં અર્જુનને કહ્યું છે કે—

તસ્માચ્છાસ્ત્રં પ્રમાણં તે કાર્યાકાર્યવ્યવસ્થિતૌ ।

માટે ક્રોધ પણ કાર્ય કરવામાં અને ન કરવામાં શ્રુતિ, સ્મૃતિ, ઇતિહાસાદિક શાસ્ત્રોનાં વાક્ય પ્રમાણરૂપ થાય છે. વલી ગીતાશ્રમાં પરમાત્માએ પોતાના મુખથી ૧૬ મા અધ્યાયના ૨૩ મા શ્લોકમાં કહ્યું છે કે—

યઃ શાસ્ત્રવિધિમૃત્સુજય વર્તને કામકારતઃ ।

ન સ સિદ્ધિમવાપ્નોતિ ન સુખં ન પરાં ગતિમ્ ॥

જે પુરુષ શાસ્ત્રના વિધિનો અશ્રદ્ધાથી પરિત્યાગ કરીને પોતાની ઇચ્છા માત્રથી વર્તે છે. અથવા શાસ્ત્રવિહિત કર્મ કરતો નથી, તે (શાસ્ત્રવિધિને પરિત્યાગ કરનારો) પુરુષ પુરુષાર્થપ્રાપ્તિની યોગ્યતારૂપ અંતઃકરણની શુદ્ધિને પામતો નથી, તથા આ લોકના મુખને પણ પામતો નથી. તથા સ્વર્ગરૂપ અને મોક્ષરૂપ ઉત્કૃષ્ટ ગતિને પણ પામતો નથી. પરંતુ ઉલટો પુરુષાર્થથી બદ થાય છે. વળી કહ્યું છે કે—

જ્ઞાત્વા જ્ઞાત્રવિધાનોક્તં કર્મ કર્તુમિદાર્હસિ ।

આ કર્મની અધિકાર બુદ્ધિમાં જ્ઞાત્રવિધિએ કહેલું કર્મ જાણીને તું પોતાનું કર્તવ્ય કરવા યોગ્ય છે, ઉપરના અનેક વાક્યોથી સિદ્ધાંત થયું કે જ્ઞાત્ર-વિદ્ધ અને અધર્મયુક્ત જે આ પ્રજાલી છે તે સર્વથા ત્યાગ્ય છે. કેમકે જ્ઞાત્રીય અને જ્ઞાત્રિક એ બંનેના વિરોધમાં જ્ઞાત્રજન બલવાન છે, જે કે સદાચાર ધર્મને જાણવામાં પ્રમાણ્ય છે, પરંતુ આ ત્રીસ, ચાલીસ વર્ષોથી આવેલી કુરીતિનું સદાચારમાં પરિસ્તંભ્યાન થઈ શકતું નથી. કેમકે થોડા કાલથી આવેલી ધર્મવિ-દ્ધ પ્રથા જે કે અનપદ, અજ્ઞાન, મદામર્મ, પ્રમાદપ્રિય જ્ઞિઓની પ્રવર્ત કરેલી છે, તે કંઈ સદાચાર નથી. કારણ (મતાં આચારઃ સદાચારઃ અર્થાત્) મન, વચન અને શરીરમાં પુણ્યશી પિયૂષથી પૂર્ણ, પરધન, પરસ્ત્રી, પરનિદા આદિ પાપોથી વિગ્રખ અને પરગુણને વધારવાવાલા પુરુષોની આલસ્યલગત હોય તેજ ધર્મમાં પ્રમાણ્ય છે, અર્થાત્ બ્રહ્માદિ દેવતાઓથી લઈને સર્વે મહાત્મા મનુષ્યોથી હર્મેશાં જ્ઞાત્રી અવિદ્ધ કાર્યનું આચરણ થતું ચાલ્યું આવ્યું છે, તેનું નામ સદાચાર કહેવાય, પરંતુ મૂર્ખ જ્ઞિઓએ ચલાવેલા માર્ગ કદિ સદાચાર લેખાગ નહીં. જે ક્રૂરાણા આદિ અધર્મસંયુક્ત કાર્ય પણ લોકસિદ્ધ અથવા સદાચાર માનીને આચરણીય થશે, તો પછી ચૈર્ય, દૂત આદિ કર્મ વધવાં જોઈએ, પણ સત્ય તો એ છે કે, મૂર્ખ લોકોનું કહેવું એવું છે કે, હમારા બાપ, દાદા, ભાઈ આદિ સધળાઓ કરતા આવેલા છે, તો હમો શા માટે ન કરીએ ! પરંતુ તેમનું તે કથન (તાતસ્ય કૂપોયમિતિ બુદ્ધાણાઃ ક્ષારં જલં કાપુરુષાઃ પિબન્તિ) અમારા બાપનો કુવો છે, એમ કહી કુત્સિત પુરુષો ખાંડ જલ પીએ છે તેની માફક જાણુનું. વિદ્વાનોનો તો એજ ખરો સિદ્ધાંત છે કે પૂર્વજનચરિત માર્ગ યદિ ધર્મવિદ્ધ હોય તો અવશ્ય તેનો ત્યાગ કરીને સન્માર્ગવલમ્બી થવું જોઈએ.

વિવાહાદિશુભે ગીતમમાઙ્ગલ્યં મનીષિભિઃ ।

જ્ઞાત્રોક્ત્યા તદસદ્દેયમશુભં સર્વદા યતઃ ॥

વિવાહાદિ શુભ કાર્યોમાં ખીભત્સ શબ્દો અશુભ કરનારા છે એમ જ્ઞાત્રમ્ કહેલ છે માટે એવા શુભ પ્રસંગોમાં અમાંગલિક અશુભ ખીતો તજવાં.

અન્ધ અને ગર્દભનો સંવાદ.

અન્ધ:—ભ્રાતર્ગર્દભ લંબકર્ણ ભવતા વીંથીષુ વીંથીષુ કિં ।

સંચારં વિચરમ્ય લોકચરિતં નૂતનં શ્રુતં તદ્વદ ॥

અરે ભાઈ ! સાંખા કાનવાળા ગધેડા ! આજે તું ગલીગલીમાં ત્યારે ફરતો હતો ત્યારે કંઈ નવીન લોકવાર્તા સાંભળી છે શું ? જો સાંભળી હોય તો કહે.

ગર્દભ:—હંદો ભ્રાતરપૂર્વમથ ચરિતં સ્ત્રીणां ગર્જૈર્મગલે ।

વૃદ્ધાનાં પુરતોઽપ્યવચ્ચભરિતૈર્ગૈર્તૈર્ભૂશં ગીયતે ॥

ઓ હો ! ભાઈ ! આજે તો અત્યંત અપૂર્વ ચરિત્ર જોવામાં આવ્યું. સાંભળો, મંગલકાર્યોમાં સૌખ્યાગ્યવતી સ્ત્રીઓનાં ટોળેટોળાં એકત્ર થઇને મોટા મોટા વૃદ્ધોના સામે અસ્થીલ બીભત્સ શબ્દોથી પરિપૂરિત ગીતો ગાય છે.

અન્ધ:—કિં સત્યં વદસીદમિત્યમથવાલીકં કિમપ્યુચ્યતે ।

શું ! તમે કહો છો તે સાચેસાચું છે કે જુઠું ગપ્પ ઉડાવો છો ?

ગર્દભ:—ભ્રાતઃ સત્યમહં વદામિ કિમહં પ્રામાણિકો નાસ્મિ તે ॥

ભાઈ ! હું સાચેસાચું કહું છું. શું હું તમારા મનથી પ્રમાણિક નથી કે ?

અન્ધ:—સત્યં ત્વં વદસીતિ તુ પ્રતિદિનં ભ્રાતર્મયા જ્ઞાયતે ।

કિં તુ ત્વામનુયાંક્તુમિચ્છન્તિ મનસ્તત્ર પ્રકારઃ કથમ્ ॥

ભાઈ ! તું સત્ય વાત જોવી હોય તેવી હમેશાં કહે છે એમ હું વારંવાર અનુભવ થવાથી જાણું છું. પરંતુ એ વિષયમાં મારું મન તને એમ પુછવાની ઇચ્છા કરે છે કે એ સ્ત્રીઓ જો ગાન કરે છે એમના ગાનમાં વિશેષ પ્રકાર કેવો રહે છે.

ગર્દભ:—ભ્રાતઃ સંપરિમુચ્ય સત્કુલવધૂલજ્ઞાં સુદૂરે ગિરામ્ ।

વ્યાક્રોશેન મમેવ દીર્ઘપરુષં ગાયન્તિ માર્ગે ભૂશમ્ ॥

ઉદ્વિશ્ય પ્રતિપૂરુષં શ્રુતિકટ્ટનશ્લીલવાદાન્નિશ્ચયઃ ।

ભાઈ ! એ સ્ત્રીઓ સત્કુલીન સ્ત્રીઓની સનળ ફર રાખીને જોવી રીતે હું (ગધેડા) સાંખા અને કડોર શબ્દોને (હોં હોં હોં હોં) ગાયન કરું અને

મારા શબ્દોથી જેમ લોકોના કોનોને ત્રાસ થાય છે એવી રીતે તે સ્ત્રીઓ પણ હરકાઈ પુરપના ઉદ્દેશે એ પુરપનું નામ લઈને કર્ણકંઠેર અગ્નીશ ખીભત્સ ફટાણા સાંચા સાંચા અને રક્ષ રક્ષ શબ્દોથી ગાયન કરે છે.

અર્થ:—શ્રુત્વા તત્પરિભર્ત્સનાનિ પુરુષાઃ કુર્વન્તિ કિં બ્રૂહિ મે ॥

બસા તે સ્ત્રીઓ જ્યારે ફટાણાદ્વારા પુરુષોને ગાલિપ્રદાન કરે છે ત્યારે તે પુરુષો શું કરે છે ?

ગદ્ગદ:—શ્રુત્વાશ્લીલસુપૂરિતાનિ સુતરાં ગીતાનિ તામાં નરા

વૃદ્ધા વા તરુણા અપિ મિયસલ્લે માર્ગે યથાઝ્ઞં સ્ત્રિયાઃ ॥

પશ્ચાત્પાદયુગેન ચ પ્રતિમુખં સંતાડ્યમાનોઽપિ તાં

કાન્તામિત્યનુયામિ તદ્વદિદ્ધ તે સર્વેઽનુયાન્તિ સ્ત્રિયઃ ॥

હે પ્રિય મિત્ર ? એ સર્વે વૃદ્ધ અને તરુણ પુરુષો કે જે મોટા મોટા સભ્ય અને પ્રતિષ્ઠિત હોય તેઓ પણ તે સ્ત્રીઓના અગ્નીશપરિપૂર્ણ તે ફટાણાને સાંભળે છે. તો પણ તે મહાશય પુરુષો તે સ્ત્રીઓને ધોનાતી પ્રાણુખ્યારી માનીને તેઓનાથી પ્રસન્ન રહે છે; જેવી રીતે મોટા રસ્તામાં મારી પ્રાણુખ્યારી ગઈંબીએ (મારી સ્ત્રીએ) પછવાડેની બંને લાતોનો મારા મુખઉપર પ્રહાર કર્યો તો પણ એ મારી પ્રાણુપ્રિયા છે એમ સમજીને હું પણ સહન કરી લઉં છું અને તેના ઉપર પ્રસન્ન રહું છું તેજ પ્રમાણે તે પુરુષો પણ સ્ત્રીઓની ગાળો ખાતાં છતાં પણ ધણા પ્રસન્ન રહે છે.

અર્થ:—ભ્રાતઃ કલિયુગસ્યૈષ મહિમા કિમતઃ પરમ્ ।

અંસ્તુ બ્રૂહિ હરેર્નામ પ્રાયશ્ચિત્તાર્થમાત્મનઃ ॥

બાપ ! આ કલિયુગનો મહિમા છે એનાથી અધિક શું કહું ? હવે એ વાતને રહેવા દે. કારણ કે આ વાતના કથનથી અને શ્રવણથી પાપ થયું છે એટલા માટે પ્રાયશ્ચિત્તાર્થે શ્રીહરિ નામનું ઉચ્ચારણ કર.

હરે રામ હરે રામ રામ રામ હરે હરે

હરે કૃષ્ણ હરે કૃષ્ણ કૃષ્ણ કૃષ્ણ હરે હરે.

વરવધ્વોર્વિવાહે તુ કાર્યં માંગલ્યગાયનમ્ ।

પરસ્પરં યથાનન્દો ભવેદિતિ પુરાતનમ્ ॥

શ્રીહરિશય માંગલ્યમથવાન્યેતિદ્વાસકમ્ ।

દ્વાસ્યાદિરસસંયુક્તં લીભત્સાદિવિવર્જિતમ્ ॥

વરકન્યાના વિવાહમાં મંગલ ગીતોજ ગાવાં કે જે ગાવાથી પરસ્પર આનંદ વધે, શિવપાર્વતીનો વિવાહ અથવા અન્ય ઇતિહાસો કે જેમાં દ્વારયાદિ રસો સમાયજા હોય અને લીભત્સરહિત હોય.

શ્રીઓએ વિવાહાદિ ઉત્સવોમાં અપશબ્દ ગાવારૂપ કન્યાલ અર્થાત્ અશ્લીલ વાક્યોચ્ચારણ કરવું તે યુક્તિ, ધર્મશાસ્ત્ર અને સમ્ય પ્રકૃતિથી વિરુદ્ધ છે, જે કે આ લેખમાં કંઈક કટુવાક્યોના પ્રયોગો આવી જવાની સંભાવના છે, કેમકે દરેક લેખકને એવી મરજી થવી સ્વાભાવિક છે કે પોતાના લેખમાં કર્ણકટુ શબ્દો ન આવે પરંતુ દેશની કુરીતિથી અત્યંત ધર્મને મન વિવશ થતા કંઈ લખી જવાય છે તો પણ પાઠકો પાસે પ્રાર્થના છે કે સારા અંતઃકરણની શુદ્ધવાસના ઉપર દૃષ્ટિ કરી મન અથવા કરની ધૃષ્ટતા ઉપર વિચાર કરવો નહીં. પ્રથમ તો એજ વિચારવા યોગ્ય છે કે ધર્મ, અર્થ, કામ, મોક્ષ એ પુરૂષાર્થચતુષ્ટય કહેવાય છે એઓને સંપાદન કરવા તે મનુષ્યમાત્રનું કર્તવ્ય છે તો એ ચારેમાં લીભત્સશબ્દોચ્ચારણનો સમાવેશ શામાં થાય છે ? કદાચ કોઈ બુદ્ધિશત્રુની દૃષ્ટિમાં તેની કામમાં ગણના કરવાનો સંભવ છે, પરંતુ પ્રથમ તો તે કામાન્તર્ગત છેજ નહીં; કારણ કે વાતરચાયત્રપ્રણીત કામસૂત્રોમાં અથવા અન્ય કામશાસ્ત્રોમાં પણ કોઈ કોણે આવી રીતે અશ્લીલ શબ્દો બોલવા એ કામ સાધન છે એમ પ્રતિપાદન કરેલ નથી. કદાચ કોઈ સાદસ અથવા તો આગ્રહથી એને કામાંગ માને તોપણ ધર્મથી અવિરુદ્ધ કામસેવન શાસ્ત્રસંમત છે પણ ધર્મવિરુદ્ધ કામસેવન શાસ્ત્રસંમત નથી. આ સંસારમાં મનુષ્યોને અન્ય પ્રાણિઓ કરતાં ઉત્તમ માનવામાં આવે છે તેનો મુખ્ય હેતુ એજ છે કે મનુષ્ય દાન, લાભ, કર્તવ્ય, અકર્તવ્ય, ધર્મ, અધર્મ, સુખ, સુખનો હેતુ, દુઃખ, દુઃખનો હેતુ, ઈલાદિકને સારી રીતે મનન કરી શકે છે. અને અન્ય પ્રાણિઓ

કેવલ ક્રુધા, તૃષ્ણા, ભય, ક્રોધ, નિદા, મૈથુન આદિ શિવાય સ્વકર્તૃવ્યાકર્તૃવ્યના વિચારમાં અસમર્થ છે.

જે ગુણની અધિકતાવડે મનુષ્ય સર્વોત્તમ મનાય છે તે ગુણ જો મનુષ્યમાં જોવામાં આવે નહીં તો તેવા મનુષ્યમાં મનુષ્યત્વયુક્તિ કરવી સર્વથા આશિત છે, ઉપરની યુક્તિથી વિચાર કરીએ તો લગ્નરૂપદ વાક્યોનો ઉચ્ચાર કરવો અથવા શ્રવણ કરવું એ મનુષ્યત્વમાં કેટલે દૂર છે ? કારણ કે જે કાર્યનું પરિણામ દુઃખ-રૂપ છે તે કર્મ સર્વથા ગર્હાન્ન કહેવાય છે તો હે મહાશયો ! એનું પરિણામ કેટલું અનિષ્ટકારી છે તે વિચારવું એ આપનું જ કર્તૃવ્ય છે.

व्यवहारे विवादे च तथा मागल्यकर्मणि ।

अश्लीलकथनं घोरं पापमाहुर्मनीषिणः ॥

तस्मात्तदति यत्नेन त्याज्यं धर्मेऽसुभिः सदा ।

વ્યવહાર, વિવાદ અને માંગલ્યકાર્યમાં અરલીસ (ગાલીપ્રદાન) પાપપ્રદ છે એમ મનીષિઓનું કહેવું છે. માટે ધર્મની ઈચ્છા રાખનારે યતનપૂર્વક નિરંતર ત્યાગ કરવું જોઈએ. બાળકોને માટે હજાર પાઠશાળાઓના જેટલી શક્તિ ધરાનાર એક માતારૂપ પાઠશાળા છે, કારણ કે બાળક માતાના સદુપદેશ અથવા અસદુપદેશથી સત્ય વા અસત્ય પ્રકૃતિવાન થાય છે. યદ્યપિ પિતા, ગુરુ વિગેરે બાળકના અનેક ખીજ ઉપદેશકો છે પરંતુ જેટલે દરજ્જે માતાની શિક્ષા તેના હૃદયમાં પ્રભાવ કરે છે, તેટલી અન્યની શિક્ષા કદાપિ અસર કરી શકતી નથી. જમીનમાં જે સમયે ખીજ રાપવામાં આવે છે તે સમયે તે ખીજ બહુજ નાના આકારમાં હોય છે, પરંતુ સૂક્ષ્મ ખીજ જળ વિગેરેની સહાયતા પામીને સમય જતાં કેટલું મોટું અને દૃઢ થાય છે ? તેજ પ્રમાણે બાળક પણ ત્યાં ત્યાં જેમ જેમ દેખે છે અગર સાંભળે છે, ત્યાં ત્યાં તેના અંતઃકરણમાં તેવા તેવા સંસ્કારો દૃઢ બેસી જાય છે. જેમ એક સમયમાં વાવેલું સૂક્ષ્મ ખીજ સમય જતાં દૃઢ-મૂળયુક્ત શાખા, પ્રશાખા, પત્ર, પુષ્પ, ફલસંપન્ન થઈને અનિર્વર્ત્ય અને અનુચ્છેદ્ય થાય છે. તેમજ બાહ્યાવસ્થામાં પ્રવેશ થયેલા દુર્ગુણો મોટી વયે નિર્મૂળ થવા અશક્ય છે. દાખલા તરીકે એક સનાતન ધર્માવલંબિની માતાનો પુત્ર

સુવાવસ્થા પ્રાપ્ત થતાં આર્યસમાજના સિદ્ધાંતો ઉપર વિચરત થએલો છે. તથાપિ જે ભૂતપ્રેતાદિની વાતો બાલ્યાવસ્થામાં તેણે શ્રવણ કરેલ છે, તેની અસર હમણાં સુધી પણ તેના હૃદયમાંથી નિર્મૂળ થતી નથી. બાવાર્ય એજ કે શાસ્ત્રમાં અમરકોષમાં “ ભૂતોમી દેવયોનયઃ ” ઇત્યાદિથી ભૂતાદિની દેવયોનિમાં ગણના કરેલ છે પરન્તુ આ પુવાન આર્યસમાજના સિદ્ધાંતોપરથી સ્પષ્ટ કહે છે કે ભૂત પ્રેત છેજ નહીં તથાપિ તે અન્ધારી રાતે એકલો જઈ શકતો નથી, અને ખીએ છે. કારણ બાલ્યાવસ્થાના સંસ્કારો સ્પુરી આવ્યા વિના રહેતાજ નથી. ગૃહસ્થો ! આ ઉપરથી આપ સ્પષ્ટ જાણશે કે બાલ્યાવસ્થામાં માતાતરુથી રોપાએલાં ખીજોનો પ્રભાવ હૃદયમાં છત્રીત પર્યન્ત સ્થાયી રહે છે. તે પછી પોતાની માતા-રૂપ ગુરુ તરુથી પ્રાપ્ત થયેલ અસ્તીલ ખીખત્સ ગાત્રીપ્રદાનાદિ કુબાધણા શ્રવણ કરવાથી શા માટે બાળકોની હૃદયભૂમિ કુસંસ્કારથી અંકુરિત નહીં થાય ! અવશ્ય થવાનીજ. યદપિ અમારા દેશની સ્ત્રીઓ પ્રાયઃ અભણ અથવા મૂર્ખ હોય છે, અને તેથી તેઓને આ ગૃહ વિચારોનું સહસ્ત્ર માણુમ હોતું નથી, તથાપિ પુરુષોએ અવશ્ય વિચારવું જોઈએ.

इह जगति मनुष्यैः श्रीशकारुण्यदेतो-

रधिगतधनपुत्रैर्मन्यते चेत्सुखं वै ॥

तदपि खलु विवाहे बान्धवैर्मित्रवर्गे-

गुरुभिरपि च पूज्यैः संयुताः स्नेहपूर्वम् ॥

विधिविहितक्रियाभिः श्रीशमन्पर्चयन्तः

श्रुतिमधुरसुगीर्तिर्मङ्गलैरप्यદોषैः ॥

પરમાત્માની કૃપાથી આ જગતમાં મનુષ્યો પોતાને પ્રાપ્ત થએલા ધન તથા પુત્રોએ કરીને સુખ માનતા હોય તથાપિ તે લોકોએ વિવાહાદિ કાર્યોમાં દોષ-રહિત (ગાત્રીપ્રદાનરહિત) વેદોક્ત ક્રિયા પ્રમાણુ વેદમંત્રાવડે બાન્ધવો અને મિત્રવર્ગો-સહિત તથા ગુરુ અને પૂજ્ય વર્ગોસહિત ઇશ્વરપૂજા અને શ્રુતિનાં મધુર ગીતોજ ગાવાં જોઈએ. તેને બદલે વિવાહાદિ માંગલિક પ્રસંગે દુરાચારો ઉચ્ચારવડે અથવા

અવલુવટે સ્ત્રીઓની છદ્ધા અને પુરુષોના કર્ણુ ધન્યવાદાર્થ થાય છે. ધન્ય છે એવાં નરનારીઓનાં માખાપોને કે એમણુ રત્નોરક્તિ શન્ય પૃથ્વીમંડલને એવ મનુષ્યરૂપી રત્નોથી દેદીપ્યમાન કરેલ છે. ધન્ય છે એવા પુરુષોને કે જે ભૈરવી ચક્રવર્તી પોતાની મા, ખેન, પુત્રી, સ્ત્રી વિગેરેના મુખોથી યમરાગ્નના નગરમાં મનુષ્યસંખ્યાને વધારનાર શબ્દોને સાંભળી ને પોતાના જન્મને સાર્થક માને છે, શતશઃ ધન્યવાદ છે એવા પુરુષશિરોમણિ નરરત્નોને કે જેઓ પોતાનાં વદ્ધાં સગાંઓને પોતાના સ્ત્રીવર્ગ પાસે ગાળો દેવપ્રતે છે. ઐદિશઃ ધન્યવાદ છે એ એવા યુગના સ્વતંત્રરૂપ વીરોને કે જે સ્ત્રીઓના એવા પીતૃત્વ શબ્દો વગર સંબંધીઓથી અપ્રસન્ન રહે છે. અર્થાત્ એ એવા ધાર્મિક માણસો છે કે જે પોતાના સંબંધી સ્ત્રીવર્ગના મુખથી ફટાણાં ન અવલુ કરે તો મલેલી પહેરામણી એઓને મીઠા વગરના અથાણા મરૂક પ્રતીત થાય છે. અનંતવાર જય જય કરવા યોગ્ય એ કલામૂલ્ય નરરત્નો છે કે જેઓ ઉપરના જેવા પુરુષોને અનુમોદન આપે છે. જે સમયે મહિલાગણ અનેક અજ્ઞાત જાત દેશી વિદેશી જનોન મધ્યમાં પોતાની વીરતા, સાદસ, વૈદિક શબ્દોની ઉપસ્થિતિ, સ્વતંત્રતા, સ્વદેશ-મહત્વ દેખાડવાને રંગભૂમિમાં અવતીર્ણ થાય છે ને સમયની અનુપમ છટા પ્રદર્શનીય છે. ગાલીપ્રાનરૂપ મધુર રસીકી ધ્વનીથી શ્રોતાઓના હૃદયનુંજ મોત્તિદ થાય છે. ત્યારે તેમના સંબંધી પોતાની માતા, ખેન આદિની ઇજ્જત વધારીને અપૂર્વ નિરસીમ આનંદસમુદ્રની લેહેરોમાં ગાથાં લગાવે છે કે જેઓનો પાછો પત્તો લાગવા એ મોટા મોટા તારનારા તારાઓને પણ અસાધારણ છે. શું તે દર્શન ને લોકોની મતિમાં હજી સુધી જમ નથી કરી શકતું ? કે જે લોકો કહે છે કે હજી કસિયુગનાં ચરલાખ બત્રીસહજાર વર્ષોમાં પાંચહજારજી વ્યતીત થયાં છે.

વસન્ત ઋતુનો સમય છે, સંપૂર્ણ સુગંધી વૃક્ષો પ્રકુલિત થયાં છે, તેના સમયમાં એક ફલોથી સંપૂર્ણ થએલા આન્નવૃક્ષ (આંખા) ઉપર ચમત્કારપૂર્ણ સંવાદ થયો. પ્રિય પાકકે ગણુ ! આ સંવાદ મનુષ્યોનો નથી પણ બે અજ્ઞાની પક્ષિઓનોજ છે પરંતુ તેગં ગમ્ભિત ઉત્તમ સાર છે.

કાક—ભાઈ કોયલ ! બહુ દિવસે તારી મુલાકાત થઈ. આજે મારા બનને બહુજ આનંદ થયો છે. કહે તો ખરો કે તું કયા કયા દેશોમાં ગયો હતો ? અને

શું શું ચમત્કારો જોયા ! કારણ દેશાન્તરમાં ફરવાથી મોટા મોટા ચમત્કારો દૃષ્ટિમાં આવે છે.

કોયલ—ભાઈ ! તમે ઉત્તમ પ્રશ્ન પૂછ્યો, મેં સુંદર દેશોમાં જમણું કર્યું. અને વિલક્ષણ વિલક્ષણ ચમત્કારો જોયા.

કાક—તો ભાઈ સૌથી ઉત્તમ દેશ જોયો હોય તે કહે.

કોયલ—ભાઈ ! સાંભળ. સર્વે દેશોમાં ઉત્તમ એવો મેં એક દેશ જોયો. શું એ દેશનું હું વર્ણન કરું. ભારતભૂમિમાં એ એક જ દેશ છે. રાજ્ય તરફથી પ્રશ્નનું યથાવત્ પાલન થાય છે. બ્રાહ્મણ, ક્ષત્રિય, વૈશ્ય, શૂદ્ર એ ચારે વર્ણો પોતપોતાના વર્ણાશ્રમનું ઉત્તમ રીતે પાલન કરે છે. તેમજ સ્ત્રીઓ પણ પોતાના પાતિવ્રત્યધર્મ અને રીતભાતમાં અદ્વિતીય છે. માંસજલક્ષણાદિક વ્યવહાર પણ ત્યાં નથી, એ જ કારણથી આજે એ દેશમાં લક્ષ્મીજીએ પોતાનું સ્થાન કરેલ છે, ધન્ય છે એ દેશના નરનારીઓને કે જોનાથી આ ભારતભૂમિનો ઉદ્ધાર થશે.

કાક—(કોયલી) હે મૃગાવાદી, સ્તુતિપાઠી, કોયલ ! શું તું આ અનન્વિત સ્તુતિ કરી રહ્યો છે ? શું મેં એ દેશ જોયો નથી એમ તું સમજે છે ? હું ત્યાં માથે અને ફાગણ અને માસ નિવાસ કરીને હાલ આવ્યો છું.

કોયલ—(આશ્ચર્યસંહિત) શું મેં કહ્યું તે અસત્ય છે ? કદી જ નહીં. અને માથે તથા ફાગુન એ તો વિવાહના માસ છે, એ વખતે તો તને ધણી જ માલતાલ મળ્યો હશે. કેમકે એ દેશના લોકો વિવાહાદિ કાર્યોમાં શાસ્ત્રવિરુદ્ધ મિષ્ટાન્નપદ્ધતિમાં ધર વેચીને પણ મોટાં મોટાં ખર્ચો કરે છે. કેટલાક લોકો તો કન્યાચિક્રય કરીને પણ ચારપાંચદિન સુધી જાનો જમાડે છે અને દરરોજ જુદાં જુદાં બોજનો ઉડે છે.

કાક—(ગંભીર સ્વરથી) હા એમતો છે પણ માથે મન તે દેશથી એક રીતે નારાજ છે. ઉપર અણુવેશ તારા કથન પ્રમાણે એ દેશ વિદ્યાધનાદિવડે ઉત્તમ તો છે પણ સર્વે ગુણોને વ્યર્થ કરવાવાળા એક કુરીતિનો પણ ત્યાં મોટો પ્રચાર છે.

કોયલ—(આશ્ચર્યથી) શું ત્યાં કુરીતિ ? એ વાત કદી નહીં બની શકે. બલે તું કહે કે તે કેસ કુરીતિ જોઈ.

કાક—(ઉદ્વિગ્ન ચિત્તથી) હું મારા મુખથી કહેવાને પણ લજાઉં છું. કારણકે જોના કહેવાથી વાચિક પાપ થાય એવી એ કુરીતિ છે.

કોયલ—(ઉત્કંઠાથી) કંઈ હરકત નહીં. તું કહે ભગવન્નામ સ્મરણથી પાપ નાશ થશે.

કાક—ભમે ભાઈ તારો આગ્રહ છે તો કહ્યું સાંભળ. તે દેશમાં જ્યારે વિવાહનો પ્રસંગ આવે છે, ત્યારે દુબેશાં પડદામાં રહેનારી સ્ત્રીઓ પણ પર-પુરુષોનાં નામ ઉચ્ચાર કરી ફટાણા ગાય છે.

કોયલ—(આશ્ચર્ય થઈને) શું એવી માલો માવામાં તેમને શંકા અને પુરુષોથી લગ્ન નથી આવતી !

કાક—ભાઈ! જેમ સર્વોત્તમ પદાર્થો ઇશ્વરે સરજેલ છે, છતાં પણ મારી ઇચ્છા ખરાબમાં ખરાબ જે પદાર્થ હોય તેના ઉપર થાય, તેમજ પાર્વતીવિવાહ, સીતાસ્વયંવરાદિ બોધદાયક અને ગાન કરવાયોગ્ય ગીતો છતાં પણ અશ્લીલ નર-કમાં પાડનાર અને પાતિવ્રત્યને બ્રહ્મ કરનાર ગીતોમાંજ એ સ્ત્રીઓની રચી છે જેમ મને ખરાબમાં ખરાબ વસ્તુ બક્ષણ કરવામાં કોઈની પણ લગ્ન થતી નથી, તેમજ એઓને પણ ખરાબમાં ખરાબ નિર્ભજ માણુમાવામાં કોઈ (પુરુષ)-થી લગ્ન ઉત્પન્ન થતીજ નથી.

કોયલ—ભાઈ કાક! એ બધી વાત ખરી છે. પરંતુ તે સ્ત્રીઓને લગ્ન ન હોય તો તેમના સંબંધી પુરુષો કેમ તેનું નિવારણ કરતા નથી? કારણ કે તિએ સ્વસ્ત્રીને કુમાર્ગમાં પ્રવૃત્ત થએલી જોવી તે યોગ્યજ નથી.

કાક—હા, જે પુરુષો વિવેકી છે તેઓ તો નિવારણ કરે છે.

કોયલ—(સાશ્વય) ત્યારે શું કોઈ પુરુષોને એવા માંગલિક ઉત્સવોમાં અમંગલ અપશબ્દોચ્ચારણ હજી છે !

કાક—અરે ભાઈ! કેવળ હજી છે એટલુંજ નહીં પણ એ સ્ત્રીઓ ફટાણા ગાય નહીં તો એ કુતિસત પુરુષો નારાજ થાય છે. એ એક ઠેકાણે એવું જોયું કે સંબંધિઓ તે બાળ્યત હક કરી બેઠા. જિત્યારે કન્યાપક્ષવાળો સંબંધી ધર્મોત્તમા હતો, તેને આ કુરીતિ નહિં થવામાં સંતોષ હતો. પરંતુ વરપક્ષના સંબંધિઓએ જ્યારે તે વાતની ફરકાર નહિં કરી ત્યારે તેને મુંઝે મોઢે બેસવુંજ પડ્યું એટલા માટે કહ્યું કે એ દેશ ધણીજ અયોગ્ય છે.

કોયલ—ભાઈ કાક! તારું કહેવું તો સત્ય છે, એ દેશમાં આવી કુરીતિ રહે તે અયોગ્યજ છે, પરંતુ ભાઈ! સર્વોત્તમ ગુણોમાં આટલા બવશુ રહે તો શું એ દેશની નિંદા કરવી યોગ્ય છે !

કાક—અવશ્ય તે દેશ નિંદનીયજ છે. શું ભરેલા ગંગાજળના ધડામાં મધનું (દારનું) એક બિંદુ પડી જાય તો તે ગંગાજળ અશુદ્ધ થશે નહીં ? અવશ્ય થશેજ.

કોથલ—(વિચારપૂર્વક મુદ્રાથી) હા હા તમારું કથન સચુક્તિ છે. એટલા માટે તે દેશના સારા સારા મહાશયોએ આ કુરીતિને છોડાવવા કટિબદ્ધ થવું જોઈએ. યદ્યપિ જે વિચારશીલ છે તેમને ત્યાં આ કુરીતિ પ્રચલિત હશેજ નહીં. પરંતુ ઇતર ઠેકાણે થતી આ કુરીતિનો નાશ કરવા પ્રયત્નવાન થવું જોઈએ—

સ્વકીયચારિત્રનિર્દર્શકાનિ વાક્યાનિ સંશ્રુત્ય હ્રદા સુદુઃખયન્ ।

વહિઃ પ્રર્હેષેણ વિવાહકાલે પરસ્પરં મોહમહો સમશ્નુતે ॥

સમસ્તદેશેષુ વિલોકિતેષુ નૈતાદૃશી દૃષ્ટિમિતા કુરીતિઃ ।

શુભેઽશુભા કર્ણકઠોરરૂપા વિવાહકાલે શપથાલિયુક્તા ॥

અયં કુલીનો વિકુલીન एष इति क्षितौ ज्ञातुमशक्य एव ।

तथापि तत्तत्कथनेन शक्यं यथा च काकस्य पिकस्य भेदः ॥

સદાચાર અને નીતિશિક્ષણ એ સ્ત્રીગણોનો મુખ્ય ધર્મ છે. તેને બદલે નિર્લજ્જ થઈ નામી ફૂદીને ખીખતસરસચુક્ત ગાળો ગાઇ લોકોને રીઝવવું. પતિપુત્રાદિઓના સમક્ષ ઉચ્ચસ્વરથી ગાળો ગાયી એ કયા શાસ્ત્રની આજ્ઞા છે ? ગર્ભાધાન, પુંસવન, સીમન્તોત્સવન, જાતકર્મ, નામકરણ, નિષ્ક્રમણ, અન્નપ્રાશન, ઔષ્ઠ ઉપનયન, વેદગ્રહણ, હોમ, બિશ્વાચરણ, શુશ્રૂષેવા ઇત્યાદિ જે અવશ્ય વિધિઓ છે, તે કરવામાં તો લોકો બહુ જલ્મ છે, પરંતુ નિર્લજ્જતાભરેલા જે જીવંદા સાંભળતાં પણ શરમાવું પડે; એવી ગાળો ધડાધડ બોલે છે. જે કમતી ગાળો બોલે તેની ઓછાઈ ગણાય અને વધારે ગાય તે પક્ષ ઉંચો ગણાય. અને તે સાંભળી ધરના લોકો બહુ પ્રસન્ન થાય છે. વિવાહનું મુહૂર્ત બહે ચૂકી જાય, પણ ફટાણા ગાવાનું તો ચૂકાયજ નહીં. શાસ્ત્રીયજીવંદા પ્રકૃતિપ્રત્યયવાળા હોવાથી અનુગમ છે, પરંતુ મનઃકલ્પિત અપશબ્દોનો તો અંતજ નથી. જેમ તાર અને રેસની વૃદ્ધિ થાય છે, તેવીજ આ કુરીતિ પણ પ્રસરતી જાય છે. જાગવતમાં ફૂળવિવાહમાં તેમજ વાલમીકી સમાયણમાં રામવિવાહમાં કોઈપણ જગોએ ગાળો ગાવાનું લખ્યું નથી, આવા

દુરાચારયુક્ત વિવાહ તે રાક્ષસવિવાહ કહેવાય છે. જે યવન લોકો છે, તેઓ તેમના સ્વધર્મમાં આવશ્યક જે નિમાજ તેને બરાબર સમય પ્રમાણે બજાવે છે. કોઈ પણ વખત નિયમોલ્લંઘન કરતા નથી. પરંતુ હાલમાં જે આયોગે વેદોક્ત કર્મોના અધિકાર છે, તેઓ તો સ્વધર્મનો ત્યાગ કરે છે. અને ગર્ભાધાનાદિ સંસ્કારો તથા નિત્યનૈમિત્તિક કર્મો કરવાની દરકાર રાખતા નથી. પરંતુ ગાલી-ગાનાદિ રીતિમાં આનંદ માનતા થાય છે, એ બહુજ દિલગીરિની વાત છે. આ રીતિ કુળવર્ણીનો કદો રાત્રી છે. સમગ્ર પુરુષોએ પ્રથમથીજ પોતાની બાલિકાઓને વિદ્યાભ્યાસમાં જોડવી ઉચિત છે. અનેક વર્ણના મિત્રણવાલી નિશાળોમાં ઉચ્ચવર્ણની બાલકાઓએ અભ્યાસ કરવો સાબદાયક નથી. હમણાની નિશાળોમાં ચાલતું બહુતર કન્યાઓને પરિણામે નકામું અને બુદ્ધિ બગાડે તેવું છે. અકિળવર્ણીનો હેતુ સ્વધર્મ અવશ્ય જાણવો એજ છે. કન્યા, કાન્તા, અને પ્રજનિકા ઇત્યાદિ ત્રણ અવસ્થાઓમાં પોતાનું સ્વકર્તવ્ય જણાવનાર શિક્ષણ જ ફલદાયક છે.

સર્વે વિદ્વાન, સન્નન, મહાત્મા સદ્ગૃહસ્થોને માહુમ હશે કે જે વિવાહમાં ગાલીપ્રદાન અર્થાત્ સ્ત્રીઓ નિર્લજ્જતાની સાથે ફટાણા ગાય છે, એ કેટલી હાનિ છે? જુઓ કે મોટા સસરા, જેઠ આદિક ઘરમાં અથવા ઘરબહાર એકા હોય છે, ત્યારે કુલાંગનાઓ અહીંથી તહીં તેમના આગળથી નીકળતાં પણ સંકોચાય છે, અને તેઓના દેખતાં ઉચેથી સાધારણ શબ્દો બોલવા એ પણ નિર્લજ્જતામાં ગણે છે, તેજ સ્ત્રીઓ તેજ પોતાના વડીલ માતા, પિતા, ભાતા, સાસુ અને સસરા વિગેરેના સાંભળતાં વિનાયગોળન બકવાદરૂપ મર્મસ્પેદક ગાળો ખાવાનું શરૂ કરે એજ રાક્ષસવિવાહનું લક્ષણ છે. મનુસ્મૃતિના ત્રીજા અધ્યાયના ૪૨ માં શ્લોકમાં 'કલું છે ક-

અનિન્દિતૈઃ સ્ત્રીવિવાહૈરનિન્દ્યા ભવતિ પ્રજા ।

નિન્દિતૈર્નિન્દિતા નૃણાં તસ્માન્નિન્દ્યાન્વિવર્જયેત્ ॥

જે વિવાહમાં વેદરીતિથી વિધિપૂર્વક કન્યાદાન કરવામાં આવે તેવી વિવાહિત સ્ત્રીઓમાં ઉત્તમ સંતાનો ઉત્પન્ન થાય છે, અને નિન્દિત વિવાહ એટલે કન્યાવિક્રય તથા જેમાં નિન્દિત અપદ્ધાંદો બોલવામાં આવે, એવા વિવાહથી વિવાહિત સ્ત્રીઓમાં નિન્દિત સંતાનો ઉત્પન્ન થાય છે.

આ બાબતમાં વિચાર કરવાનો છે કે જેની માતાઓજ અશ્લીલ બાષણ કરે તો પછી તેમનાં સંતાનો કેમ નીતિયુક્ત થઇ શકે ? અને એવાં ગીતો ગાનારી સ્ત્રીઓને કેમ કુલવાન કહી શકાય !

શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે કે—“ નિવાતનાક્ષત્રદશં હિ ગર્તે ” આંધળા મનુષ્યને ખાતામાં નાખવાથી શું ફલ પ્રાપ્ત થશે ? તેવીજ રીતે અજ્ઞાનને લીધે કુમાર્ગમાં ચાલવાવાળી સ્ત્રીઓને કુમાર્ગમાંજ ચાલવા દેવાથી શ્રેષ્ઠતા નહિ પ્રાપ્ત થશે. એટલામાટે સમજી પુરૂષોએ પોતાની સંબંધી સ્ત્રીઓને સર્વદા કુચાલથી રોકવી જોઇએ.

અસ્વતન્ત્રાઃ સ્ત્રિયઃ કાર્યાઃ પુરુષૈઃ સ્વૈર્દિવાનિશ્ચમ્ ।

વિષયેષુ ચ સજ્જન્ત્યઃ સંસ્થાપ્યા આત્મનો વશે ॥

પિતા રક્ષતિ કામારે ભર્તા રક્ષતિ યૌવને ।

રક્ષન્તિ સ્થવિરે પુત્રા ન સ્ત્રી સ્વાતન્ત્ર્યમર્હતિ ॥

સૂક્ષ્મેભ્યોઽપિ પ્રસજ્જેભ્યઃ સ્ત્રિયો રક્ષ્યા વિશેષતઃ ।

દ્વયોર્હિ કુલયોઃ શોકમાવદેયુરરક્ષિતાઃ ॥

ઉપરના ત્રણ શ્લોકોનો આશય એવા છે કે પુરૂષોએ હમેશાં વિષયો તરફ ખેંચાતી સ્ત્રીઓને સ્વાધીન રાખવી. કદાપિ સ્વતંત્ર થવા દેવી નહીં. વિવાહથી પૂર્વકાલમાં પિતાએ, તદનંતર પતિએ અને વૃદ્ધાવસ્થામાં પુત્રે રક્ષા કરવી. જે કામોથી બંધનિયાર વધવાની સંભાવના હોય તે કામો યદ્યપિ સ્વરૂપકાલાવધિક હોય તોપણ તે કામોથી તેઓને બચાવવી જોઇએ. જો તેઓને સ્વતંત્ર થવા દેવામાં આવે તો અવશ્ય પિતૃકુલ અને કુશુરકુળને કોઈ દિવસ સંતાપ કરે. કેટલાક બાળા પુરૂષો કહે છે કે સ્ત્રીઓનાં ગીત મંગલમય હોય છે. પરંતુ એઓને એટલું જ્ઞાન ક્યાંથી હોય કે ઉપરથી આદિતું ઉચ્ચારણ મંગલમય ક્યારથી થયું ? કાણે કહ્યું ? વેદમાં કહ્યું છે કે—“ મદ્રં કર્ણેભિઃ શ્રણુયામ ” અર્થાત્ કાનોથી અમે કલ્યાણપ્રદ શબ્દોને સાંભળીએ. “ મદ્રં પદ્મેમાક્ષિમિઃ ” નેત્રાથી પણ અમે ઉત્તમ કાર્યને જોઇએ. નહિ કે અમે મા, ખેન, કલ્યાદિ સંબંધી સ્ત્રીઓના મુખથી ગાળો ખાતાં સાંભળીએ, અથવા દેખીએ. કેવળ સ્ત્રીઓનેજ દોષ દેવા ન જોઇએ. પરંતુ ધણા પુરૂષો પણ એવા છે કે જ્યારે કોઈ કન્યાના પિતાનો વિચાર હોય કે પુત્રીના વિવા-

હમાં આવા દુષ્ટ કુમાર્ગનું અવલંબન નહિં કરવું. ત્યારે વરવાળાઓ ને તે તેમ કરવાની ફરજ પાડે છે. ધણીત્રાર એવા બનાવો બને છે, અને તે અપશબ્દપ્રિય દુર્જનોથી હારીને સત્જનન, સત્ય અને ધાર્મિક પુરુષોએ નેઓના અભીષ્ટપથનું અવલંબન કરવું પડે છે. મહાન શોકનું સ્વભાવ છે કે સત્યપુરુષપ્રકૃતીવિરુદ્ધ કેવો અનર્થ ચાલી રત્યો છે કે જેથી એતદ્દશાય સત્જનોને વિદેશીઓના સન્મુખ ભૂમિદર્શન કરવું પડે છે.

અહો ! કલિયુગવર્તિ મહારાજનો પ્રભાવ ! કે જેના પ્રચારથી લોકોમાં સનાતન, કૃતિ, રમૃતિ, ઇતિહાસ અને પુરાણોક્તધર્મોની સર્વે મર્યાદાઓ પ્રતિ-
 દિન નષ્ટ થતી જાય છે અને કુરીતિજનનની વૃદ્ધિ થતી જાય છે. આર્યાવર્ત દેશમાં જ્યાં ત્યાં વિવાહાદિક માંગલિકકર્મોમાં મંગલાચાર છોડીને ઉત્તમવર્ણ આદ્યજાદિ લોકોની સ્ત્રીઓ પોતાના પિતા, બ્રાતા, મામા આદિના સામે નિર્જન થઇને વરપક્ષવાળાઓને અથવા કન્યાપક્ષવાળાઓને એવી ગાળો ગાય છે કે જેને સાંભળીને તેમના પિતા બાપ વિગેરે લલિતજત થઇને નીચું મૂકો કરી લે છે, પરંતુ આ નષ્ટ, બદ, દુષ્ટ, નિંદિત, કુકર્મપ્રવાહને રોકવામાટે કંઈપણ પ્રયત્ન કરતા નથી. હે સનાતનધર્મમર્યાદાપરિપાલક મદાશયો ! આપ કેમ સુપ થઇને બેસા છો ? જો આપ સ્ત્રીઓનું રક્ષણ કરવાને ચહાઓ તો આ ગાળો ગાવારૂપ કુકર્મને બંધ કરો, કેમકે નાની છોકરીઓ પોતાની માની સાથે ગાળો ગાવાનું શીખે છે. એમના મનમાં બાલ્યાવસ્થાથીજ વ્યભિચારનો અંકુર થઇને યુવાવસ્થામાં મોટું વૃક્ષ થઈ જાય છે, પછી એનું છેદન થવું કઠિન છે. એટલા-
 માટે આવા પ્રસંગોથી સ્ત્રીઓને રોકવી, અને એમને કિંચિત્ પણ સ્વતંત્ર થવા દેવી નહીં.

વાનં દુર્જનસંસર્ગઃ પત્યા ચ વિરહોઽનનમ્ ।

સ્વપ્નોઽન્યગેહવાસશ્ચ નારીસંદૂષણાનિ ષટ્ ॥

મદિરાનું પીવું, દુષ્ટજનોનો સહવાસ, બર્તાથી વિરોગ, જ્યાં ત્યાં ફરવું, વગર સમયે સૂવું, અને પારકા ઘરમાં વસવું એ છ કામો સ્ત્રીઓને વ્યભિચારમાં પ્રવૃત્ત કરનારાં છે. એટલામાટે એવા દુષ્ટપ્રસંગોથી તેમને બચાવવી હવે વિચાર કરો કે ગાળો ગાવી એ દુષ્ટસ્ત્રીઓના સંગથી થાય છે, માટે બધી સ્ત્રીઓને તેવા દુષ્ટસંગથી અને કુકર્મથી અવશ્ય રોકવી.

ન વેદધર્મશાસ્ત્રતઃ પુરાણભારતાદિષુ
 વિવાહમજ્જન્હે સ્ત્રિયો હિ મજ્જલાભિશાસનમ્ ।
 વદેયુરિત્યુદીરિતં ન ચાપિ શિષ્ટશ્વાસનં
 શ્વતસ્તુ સજ્જનૈરિદં નિવારણીયમીહિતમ્ ॥

મંગલપ્રસંગે ગાળો ગાવાનું કોઈ પણ શ્રુતિ, સ્મૃતિ, ઇતિહાસ, પુરાણમાં કહ્યું નથી તેમ કોઈ શિષ્ટપુરુષની આજ્ઞા પણ નથી, માટે મુજબ મહાશયોએ આ દુષ્ટચેષ્ટાનું નિવારણ કરવું યોગ્ય છે. જે કહેશે કે સરકારથી આ આખતમાં બંદોબસ્ત થવો જોઈએ. હમારી શક્તિ નથી, તો એ તમારૂં કહેવું ઉચિત નથી. કારણ કે પોતપોતાના ધર અને જાતના મામલામાં જે તમે કંઈ બંદોબસ્ત કરશો તો અવશ્ય થઈ શકશે. પણ જે તમે તમારા ધર અને જાતિકુલસંબંધીલક્ષ સરકારના હાથમાં આપશો તો પછી તમારો શું પુરુષાર્થ રહ્યો ! માટે બ્યાવહારિક આખત સરકારના હાથમાં જવા અગાઉ પોતાનો જ્ઞાતિસંબંધી બંદોબસ્ત કરવો ઉચિત છે.

પુરાણજાલાન્યાસ્ત્રિલાનિ સમ્યગ્વિલોકિતાનિ પ્રવિચિન્તિતાનિ ।
 ન તેષુ કુત્રાપિ ત્રિલક્ષિતં ચ વિરુદ્ધવાણીકથનં વિવાહે ॥
 સત્ત્વે ત્વયા મે ધરણીતલેઽસ્મિન્વિલોકિતે બ્રૂહિ વિજ્ઞેષમથ ।
 સમસ્તલોકશ્રુતિતીક્ષ્ણવાર્ણીં વિના વિવાહે કિમહો બ્રવીમિ ॥
 વિવાહકાલે પ્રશપન્તિ મુઘ્ધાઃ પરસ્પરં પણિડતવર્યમધ્યે ।
 પુનશ્ચ તાનેવ વિહાય લજ્જાં સમાજયન્તેઽવનતાં હસન્તઃ ॥

શ્રુતિઃ—યાવતીર્વે દેવતાસ્તાઃ સર્વા વેદવિદિ બ્રાહ્મણે વસન્તિ તસ્માદ્વેદવિદ્યો બ્રાહ્મણેભ્યો દિવે દિવે નમસ્કુર્યાન્નાસ્તીકં કીર્તયેદેતા ઇવ દેવતાઃ પ્રીણાતિ ॥

મહાશય ! પૂર્વોક્ત શ્રુતિથી એમ સિદ્ધ થયું કે બ્રાહ્મણ સર્વેવર્ણના શુર છે, અને તેજ પ્રમાણે તેમની સ્ત્રીઓ સર્વે વર્ણોની શુરપત્નીઓ થઈ, પોતાની શિષ્ય સ્ત્રીઓને સહપદેશ કરવો એજ શુરપત્નીઓને યોગ્ય છે. નહિ

કે વેશ્યા પણ જીને નિંદ્ય સમજે છે એવા શબ્દોનો ઉચ્ચાર કરવો. એવું અસ્વીક
આપણાદિ અયોગ્ય કર્મ જોઈને શિષ્યોના અન્તઃકરણમાં ગુરુભાવ રહેવો સર્વથા
અસંભવ છે એટલા માટે સર્વે બ્રાહ્મણપત્નીઓને સવિનય પ્રાર્થના છે કે
અપવિત્ર શબ્દોનો ત્યાગ કરીને ઇશ્વરના ગુણ જોમાં હોય એવાં ગીતો ગાતાં,
આ કુરીતિ સર્વથા ત્યાજ્ય છે. પૂજ્ય મહાશયો ! આપ બ્રાહ્મણો “વર્ણનાં
બ્રાહ્મણો ગુરુઃ” એ વાક્યથી સર્વે વહ્નિના ગુરુ છો. એ માટે આપને ઉચિત
છે કે સુરીતિનો પ્રચાર કરવામાટે અને કુરીતિને નષ્ટ કરવામાટે પોતાના
શિષ્યગણા ક્ષત્રિયાદિ વહ્નિને સદુપદેશ કરો. આપનો કરેલો પ્રચાર શીઘ્ર આશરો
એમાં સંશય નથી. પોતાનાં માતા, પિતા, ગુરુને જેઓ પૂજ્ય માને છે તેઓ તો
અવશ્ય આપના સદુપદેશને સ્વીકારશે. અને જે ગુરુ, માતા, પિતાદિને નહિ
માનનારા દુર્જનો છે, તેઓ જો તમારો સદુપદેશ નહિ માને તો તેમાં આપણી
હાનિ શી ? કંઈ પણ નહીં.

गुरुर्हि सर्वभूतानां ब्राह्मणः परिकीर्तितः ।

एवमादिभिरूपैस्तु सतां वै ब्राह्मणो मतः ॥

ब्राह्मणो जङ्गमा मूर्तिः श्रीविष्णोः परमात्मनः ।

अत एव हि विख्याता भूदेवास्ते महामते ॥

વળી શબ્દોન્યાર્થીજ કુલીનતાની સમજ પડે છે. જેમાટે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે કે—

न जारजातस्य ललाटवर्गं कुलप्रभूतस्य न पाणिपद्मम् ।

यदा यदा ह्युच्चरते च वाक्यं तदा तदा याति कुलप्रमाणम् ॥

જનરથી ઉત્પન્ન થનારના કપાલ કંઈ શીંગડું હોતું નથી. તેમ સત્કુલમાં
ઉત્પન્ન થનારના હાથમાં કંઈ કંમળ હોતું નથી. પરંતુ જ્યારે જ્યારે માણસ
વાક્ય બોલે છે, ત્યારે ત્યારે તેની કુલીન અકુલીનતાની પરીક્ષા થાય છે.

अक्षरालं न हि कथयेदित्येवं शास्त्रमप्यतिक्रम्य ।

उच्चैरભાવ્યતયા તેષાં વાસો હિ જલપતાં નરકે ॥

શાસ્ત્રમર્યાદા એવી છે કે નિહિત વાક્યોનો ઉચ્ચાર કરવો નહિ, એમ જતાં
શાસ્ત્રવિરુદ્ધ ઉચેથી નહિ સાંભળી શકાય તેવી રીતે ગાલીગાન કરે છે, તેનો

નિશ્ચય નરકમાં વાસ થાય છે. કાંઠાવાલા યથમાંથી અવલોકન થતો ગુલાબ જેમ કાંઠાને શોભાયમાન કરે છે, તેમજ મર્યાદાશીલ સ્ત્રી પોતાનાં દુઃખી કુટુંબને ઝુંપડામાં રહીને પણ કાળે કરી શોભાવે છે. સૌંદર્ય સ્ત્રીઓમાં માનીપાત્ર લાવે છે, સદ્ગુણ તેમાં સન્માન્ય અર્પે છે, પરંતુ લાભગુપ્ત તે તો તેમાં દૈવીજ બાસ કરે છે. સુશીલસ્ત્રી એ દુનિયામાં વિકાસ પામેલું રમણીય પુષ્પ ગણાય છે, તેમજ શુદ્ધ, દક્ષ અને પતિની આજ્ઞા પાલનારી અને મધુર બાષ્પ કરનારી સ્ત્રી લક્ષ્મીસમાન છે. આ અસાર સંસારમાં સ્ત્રી એ સાર છે. માનવ-ધર્મશાસ્ત્રમાં કહ્યું છે કે પેસાનો સંગ્રહ કરવો, વ્યય કરવો, ધરને પવિત્ર રાખવું, પતિસેવા કરવી, અને રસોઇ કરવી વિગેરે ધરની વ્યવસ્થા સ્ત્રીઓએ કરવી. મર્યાદાયુક્ત સ્ત્રીઓનો પિતા, બંધુ, પતિ અને દીવેરે બુધ્ધિદિ ધનથી સત્કાર કરવો. ગૃહસ્થોએ બાયાનું પાલન કરવું, એ સન્યતન ધર્મ છે. ધર એટલે ચૂનો, માટી, પથ્થર, અને લાકડાંથી તૈયાર કરેલું ધર નહિ, પણ સ્ત્રી એજ ધર છે. આ ઉપરથી વાંચકવર્ગ સમજ્યા હશે કે શાસ્ત્રમાં સ્ત્રીઓની મહત્તા કેવી છે. માટે સજ્જન મહાશયોને સવિનય વારંવાર પ્રાર્થના કરેલું કે વિવાહમાં ગાલીગાનાદિ કુરીતિઓ બંધ કરો. આજકાલ જે ફટાણાં ગાવામાં આવે છે તે મુખથી કહેવા યોગ્ય નથી, તેમજ કાનોથી સાંભળવા પણ યોગ્ય નથી. કારણ કે એવાં ગીતો સાંભળવાથી પુરૂષનું પુરૂષપણું ને સ્ત્રીઓનું સ્ત્રીપણું નાશ થઈ ગયું, અને બાળવિધવાઓની સંખ્યા વધતી ચાલી. માટે આ દુષ્ટ રિવાજને છોડી મનોહર અપશબ્દરહિત ગીતો ગાવાં કે જેથી માતાપિતાની કુલીનતા વધે, તેમજ આ લોક અને પરલોક સુધરે. જે પુરૂષો પ્રથમ એવાં નિર્લજ્જ ગીતો સાંભળે છે તેઓ પણ પાછલથી એમ સ્પષ્ટ કહે છે કે આવી રીતે તો વેશ્યાઓ પણ ઉચ્ચાર કરતી નથી. વળી કેટલીક વિધવા સ્ત્રીઓ પણ ફટાણાં ગાવાનો લાભ લઈ અનાચાર કરતી માલુમ પડે છે. પરંતુ શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે કે જે સ્ત્રી પોતાના પતિના મરણ પછી નિરંતર શાસ્ત્રોક્ત વિધવાધર્મ પ્રમાણે ચાલે છે તે પોતાના મરણ પછી પોતાના સ્વામીપાસે જઈ સ્વર્ગ ભોગવે છે. માટે વિધવા સ્ત્રીઓએ સંન્યાસીઓની માફક ધર્મથી વર્તવું, અપશબ્દો બોલવા નહીં, સાંભળવા નહીં, એટલુંજ નહિ પણ વિવાહ આદિ મંગલકાર્યમાં બનતા સુધી ભાગ લેવો નહિ.

મૃણ્વન્તિ પિતૃપુત્રાદૌ ગાનં લજ્જાસ્પદાચ્યુતમ્ ।

અશ્લીલં તદિતિ પ્રાહુર્ધર્મશાસ્ત્રેષુ ગર્હિતમ્ ॥

પિતા પુત્રાદિક સંબંધિઓના સાંભળતાં ગાલીગાન કરવું તે લજ્જાસ્પદ સ્થાનને નાશ કરનાર છે. તેમજ પાપરૂપ છે અને ધર્મશાસ્ત્રમાં નિંદિત છે. વિધવા સ્ત્રીઓએ આઠ પ્રકારના શાસ્ત્રમાં કહેલા મૈથુનરૂપ કર્મોથી દૂર રહેવું. જેમાં કે પુરૂષોને જોયા, તેમનો સ્પર્શ કરવો, તેમની સાથે ક્રીડા કરવી, તેમનું વર્ણન કરવું, તેમની સાથે એકાન્તમાં બાષણ કરવું, પુરૂષોની આબતમાં તરેહ તરેહના મનોરથ કરવા, તેમનું ધ્યાન કરવું, અને પ્રત્યક્ષ મૈથુન કરવું. ઉપર કહેલા આઠ પ્રકારોમાંથી કોઈપણ પ્રકારનું મૈથુન કરવું નહીં, તેજ અલ્પચર્ય કહેવાય. વિધવાઓએ ઉત્તમ અલ્પચર્યનું પાલન કરી મધ્યસ્થસ્થાનમાં પોતાનું મન જોડવું. આપણા દેશમાં સ્ત્રીક્રિયાવ્યુત્પત્તિની સાથે ધર્મશિક્ષણ નહિં હોવાથી અભ્યાસ કરતી બાળાઓ તેમજ બીજી સ્ત્રીઓના આચાર, વિચાર, નીતિ, રીતિ, કહેણી, રહેણી, વિવેક, સ્વભાવ અને મર્યાદા દિનપ્રતિદિન નાશ પામતાં બન્યા છે. પુરૂષો પણ ફાગણ માસમાં ખેડોશપણે પિતા, પુત્ર, માતા, બેન આદિનો કંઈ પણ વિચાર ન કરતાં અસદ્ભાવણા કરે છે, તેમજ સડેલો કાચડ વીંગેરે અપવિત્ર પદાર્થોનો એક બીજાના શરીર ઉપર અભિષેક કરે છે એ પણ બહુ નિંદ્ય રીતિ છે. ફાલગુનમાહાત્મ્ય મંગાવી જો તેઓ વાંચે તો તેઓને પોતાના કર્તવ્ય ઉપર ગજાનિ થયા વિના રહે નહીં. માટે આપણા દેશમાં ઉત્પન્ન થયેલા સ્ત્રીપુરૂષોના વ્યવહારો રૂપિપ્રણીતમાર્ગને છોડીદે એવા જોઈએ નહીં. અર્થાત્ મર્યાદાથી બાહીર ગીત ઉપહાસાદિક થવાં જોઈએ નહીં. કારણ શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે કે “લજ્જાવિહીનઃ પશુઃ” અર્થાત્ શરભથી જે રહીત તે પશુ કહેવાય. સ્ત્રીઓ લજ્જા રહીત થઈ પશુમાફક સ્વતંત્ર આચરણ કરે તે પુરૂષોનું જ અપમાન છે. એટલામાટે પોતાની હાંસી કરાવનાર કુમાર્ગમાં પડેલી સ્ત્રીઓને સુમાર્ગમાં ચત્રાવવા અવશ્ય થતી કરવા જોઈએ. મનુમહારાજે કહ્યું છે કે સારા માર્ગમાં ચાલનારી, પતિની આજ્ઞામાં રહેતી હોય, અને પતિના હિતમાં તત્પર હોય એવી સ્ત્રી જોના ઘરમાં હોય તેવા પુરૂષને આ પૃથ્વી ઉપર ધન્ય છે.

કુંડલિયા.

સ્વામી ભરતરીતિ યહ, વ્યાહ આદિ કે માંહિ.
 ગાલી ગાવત તીયગણુ, કરેં લાજ કછું નાહિ.
 કરેં લાજ કછું નાહિ ગીત વ્યભિચારિક ગાવેં.
 સ્વામિ આદિ સખ બડે તિન્હેં સુનિ બહૂ લગવેં.
 દુર્ગાશંકર કહેં રીતિ યહ બહુત નિકામી
 છુડવાયેં સખ લોક હોય જે ધરકે સ્વામી.

ભૂષણં સુકુલસ્ત્રીणां लज्जैव कथितं बुधैः ।

वस्त्रं हारादयो नैव निर्लज्जायाश्च भूषणम् ॥

ઉત્તમ કુલોત્પન્ન સ્ત્રીઓનું લજ્જા એજ કેવળ ભૂષણ છે, એમ પંડિત પુરુષોનું કથન છે. વસ્ત્ર, હાર ઇત્યાદિ જે કે પ્રાકૃત ભૂષણ છે, પરંતુ એ પણ નિર્લજ્જ સ્ત્રીઓને માટે ભૂષણરૂપ નથી. આપણો દેશ સંપૂર્ણ ભૂમંડળમાં દાન, ધન, બુદ્ધિ, વ્યાપાર ઇત્યાદિમાં સર્વ દેશો કરતાં ઉત્તમ છે. એટલામાટે આપણા દેશમાં સકલ આચાર, વિચાર, વ્યવહાર પણ ઉત્તમ હોવાનું જોઈએ. સર્વ માંગલિક કાર્યોમાં ઉત્તમ જે વિવાહ એમાં અસદાદ (ગાલો ગાવી) એ દુરાચાર પૂર્વોક્ત શુભાચારોને કલંકરૂપ છે. માટે સુજનોને વિનંતી છે કે આ દુરાચારનો યથાશક્તિ રોધ કરે. સદ્ગુણી પુરુષોએ વિચાર કરવો જોઈએ કે ધર્મપૂર્વક જે સ્ત્રીનું પાણિગ્રહણ કર્યું હોય તેશિવાયની અન્ય સ્ત્રીઓ એનું સમાન છે. સ્ત્રીઓને પણ પોતાના પતિશિવાય અન્ય પુરુષો શાસ્ત્રમર્યાદાથી બાંધસમાન છે. વિવાહમાં સ્ત્રીઓ કોઈ પણ પુરુષોનાં નામો લઈ ગાળો ગાય ત્યારે તેઓને દોષ શા માટે ન લાગે ? સદિકતાં જ્ઞાતાંને પણ તેથી અવશ્ય ખરાબ લાગે એ વાત અવશ્ય વિચારણીય છે. ત્રિબલપુરાણમાં કહ્યું છે કે સ્ત્રીઓના કરતાં બીજું કાણુ ધન્યતર છે. ચારે વર્ણોની સ્ત્રીઓ જે ધર્માચરણી થાય તો તેઓનાં સંતાનો પણ ઉત્તરોત્તર ધાર્મિક થાય, અને તેથી દેશની ઉન્નતિ સત્વર થાય. માટે સ્ત્રીજનોને પ્રાર્થના છે કે વિવાહાદિ શુભકાર્યોમાં પરસ્પર કુત્સિત ભાવજરૂપ અમંગલ દુરાચાર ન થાય એવું આચરણ કરવું. સર્વ પુરુષોએ પોતાનાથી મોટી હિંમતની પરસ્ત્રી માતાસમાન જાણવી, તેમજ સમાન વયની પરસ્ત્રી ભગિનીતુલ્ય જાણવી, અને પોતાના કરતાં ન્યૂન વયની પરસ્ત્રી પુત્રીસમાન જાણવી. તેમજ સ્ત્રીઓએ પણ પોતાના કરતાં અધિક વયના

પરપુરુષને પિતાસમાન, સમાન વયના પરપુરુષને બ્રાત્રસમાન, અને અલ્પ
અવસ્થાના પરપુરુષને પુત્રસમાન જાણવો. આ બાબતમાં સર્વશાસ્ત્રોની સંમતિ
છે. માટે બ્રાહ્મણાદિ ઉત્તમકુલમાં જન્મપામેલી સ્ત્રીઓને ઉચિત છે કે પોતાના
બાપ, પુત્ર, પિતા, માતા, ભગિની આદિને માળો દેવી અત્યન્ત અયોગ્ય છે.
સ્ત્રીઓ લક્ષ્મીના અંશરૂપ છે. માટે તેઓએ આ દુરાચાર ત્યાગ કરી દેશ ઉપર
ઉપકાર કરવો, અને પરલોકમાં કીર્તિ સંપાદન કરવી. સ્ત્રીગણાથીજ ધર્મની
રક્ષા થઈ શકે છે. શ્રીગીતાજીમાં પણ કહ્યું છે કે અધર્મની ઉત્પત્તિ થાય ત્યારે
કુલીન સ્ત્રીઓ દુષિત થાય છે, અને સ્ત્રીઓ જ્યારે દુષ્ટાચરણ કરે ત્યારે વર્ણસંકર
પ્રજા ઉત્પન્ન થાય છે, અને વર્ણસંકર પ્રજા થવી એ નરકનાજ માટે છે. માટેજ
કન્યાવસ્થામાં પિતામાતાએ, કાન્તા અવસ્થામાં પતિએ, અને વૃદ્ધાવસ્થામાં
પુત્રોએ સુશિક્ષણ આપવું.

વિદ્વદ્ગોષ્ઠયામસદ્વાદઃ સ્વમૌલ્યસ્ય પ્રદર્શકઃ ।

તસ્માદ્વિવાહે કુલ્યા સ્ત્રી તં યત્નાત્પરિવર્જयेत् ॥

વિદ્વદ્સભામાં અસદ્વાદ (ગાલીપ્રદાન) કેવળ સ્વમૂર્ખતાનો પ્રદર્શક છે.
એટલા માટે વિવાદાદિકાર્યોમાં સત્કુલોત્પન્ન સ્ત્રીઓએ દુર્વૈકયકથન યત્નપૂર્વક
ત્યજવું. વિવાદાદિકાર્યોમાં જ્યારે સ્ત્રીઓ એકત્ર થઈ બીભત્સ શબ્દો બોલે
છે ત્યારે કેવળ સમજી પુરૂષો ઢાંકે પછેડો કરી ત્યાંથી ચાલી જાય છે, અને
કેટલાક દુર્ગંન પુરૂષો વચ્ચે ઓઢી આડા અવળા સુઈ રહે છે. પોતાની પુત્રીઓ,
બેનો વિગેરે આવા અસત્કાર્યમાં વિભાગ લેતી પ્રત્યક્ષ નિહાળવા છતાં તેમને
આ ક્રમાર્ગમાંથી રોકી આ બદીને નિર્મૂલ્ય કરવા યત્ન કરતા નથી. તેઓ
હીનજા શા માટે નહીં ગણાય ? સ્ત્રીઓની મર્યાદામાં માત્ર લાજ કહાડવાનો આ-
ડંબરજ હાલમાં જણાય છે, પરંતુ લાજ (મર્યાદા) શબ્દનો કેટલો બહોળો અર્થ
છે, તેની સમજ હોતી નથી. આર્યભૂમિની સના જ્યારે 'કૂર ધવન લોકોના
હાથમાં આવી ત્યારે સુરૂપા સ્ત્રીઓને જોઈ તે અસુરો સ્ત્રીઓના ઉપર જીલ્લો
ગુજરવા લાગ્યા તે દિવસથી લાજ કહાડવાનો રિવાજ ચાલુ થયેલો છે. કારણ
દિક્ષી વિગેરે સ્થરો કે જ્યાં એ લોકોની રાજધાની હતી, ત્યાં સ્ત્રીઓમાં ખુબી
પહેરવાનો રિવાજ પડેલો છે. માત્ર આંખ આગળ ઝીણા વસ્ત્રની જાળી રાખવામાં
આવે છે, અને આખું અંગ ઢાંકવામાં આવે છે. ત્યાંથી ફરના મારવાડ વિગેરે
પ્રદેશોમાં સ્ત્રીઓ છેક જાતી સુધી ધુમટા તાણે છે. ત્યાંથી ફરના ગુજરાત વિગેરે
પ્રદેશોમાં મોઢા સુધીજ, અને ત્યાંથી ફરના મુરત વિગેરે પ્રદેશોમાં માત્ર માથા

સુધી, અને ત્યાંથી દૂરના દક્ષિણ દેશમાં ગળા સુધીજ વજ્ર ઓટે છે. ત્યાંથી દૂરના મલખાર વિગેરે દેશમાં સ્ત્રીઓ કમ્બર સુધી કોપીનજ માત્ર પહેરતી જોવામાં આવે છે. તેથી એમ સિદ્ધ થાય છે કે એ રિવાજ કંઈ શાસ્ત્રીય નથી. હમાઈ કહેવું એમ નથી કે સ્ત્રીઓએ લાજ ન કહાડવી, પરંતુ તે લાજ કહાડવા સાથે લાજશબ્દના અર્થને સમજવો જોઈએ. કુલીન, પવિત્ર, પતિવ્રતા સ્ત્રીઓની દૃષ્ટિની જવા આવવાની અવધિ નેત્રના ખૂણાજ હોય છે. તેઓનું હસવું માત્ર અધર (હોડ)માંજ વિશ્રામ લે છે. તેઓનું વચન તેઓના પ્રાણપ્રિયના કાનને અતિથિરૂપજ થાય છે, તેઓને ક્રોધ થતોજ નથી, પણ જે કદાચિત્ ક્રોધ વખત ક્રોધ થાય તો તે મનમાંજ ડૂબી જાય છે. ઉપર કહેવા પ્રમાણજ શાસ્ત્રમાં લાજ કહાડવા કહેલું છે. છતાં હાલની સ્ત્રીઓ તરફ નજર ફેરવતાં ખેદ થાય છે કે એ સ્ત્રીવર્ગના ધણા મોટા ભાગના બહાર આખાજ વર્ગના અંતર્મુખારવિદ સામે પડતાં સંસારસુખરૂપી સૂર્યનારાયણનાં પ્રદર્શિત કિરણોને અટકાવવામાટે એઓના ધણા વર્ષથી હીનકર્મના બંધનને લીધે ગાદમિમથી બંધાયલા અજ્ઞાન અને રિવાજભિત્રોએ વચ્ચે વહેમઅન્તરપટ આડું ધર્યું છે. અને એમાંથી તેઓને વિમુક્ત કરવામાટે એઓના વાલીઓએ કટિબદ્ધ થઈ એઓની વહારે ચઢી એ અજ્ઞાન અને રિવાજભિત્રોરૂપી અંતરપટ વેગળું કરવા માટે અહોનિશ પ્રયત્ન ચાલુ રાખવો, અને શાણી, કલ્યાગરી, સહનશીલ અને પ્રેમી તરીકે હીપેલી સીતા, દમયંતી, દ્રૌપદી વિગેરેનાં ચરિત્રો સ્ત્રીવર્ગના શ્રવણ અને ચક્ષુએ પાડી અહોનિશ તેઓના કંઠજ અને વહેમી હૃદયને પીગળાવી શાણું કરવું.

શુન્નરાત દેશમાં બહુધા એવી રીતિ છે કે વિવાહ ઉત્સવમાં ગોરવનોતરવા પ્રસંગે નાની બાળકીઓ અને મોટી સ્ત્રીઓ એકઠી મળી નિર્લજ્જતાથી ગીતો ગાયાં કરે છે. જે સ્ત્રીઓ પોતાની મર્યાદા જાળવવા મોટા મોટા ધુમટા તાણે અને લાજ કરે. તે સ્ત્રીઓ પોતાના પિતા, ભાઈ વિગેરે સંબંધીઓના દેખતાં સેંકડા પુરૂષોના વચ્ચે મોટા જરથી ખુરા શબ્દોમાં ગીતો ગાયાં કરે એ તદ્દન નીતિવિરુદ્ધ છે.

અસદ્ગદો વિવાહેષુ માંગલ્યસ્ય વિવાતકઃ ।

ધર્મશાસ્ત્રનિષિદ્ધશ્ચ તસ્માત્તં પરિવર્જયેત્ ॥

અસદ્ગદ (ભાલીપ્રદાન) વિવાહમાં કલ્યાણનો નાશ કરનાર છે. અને ધર્મશાસ્ત્રવિરુદ્ધ હોવાથી તેનો સ્ત્રીઓએ અવશ્ય ત્યાગ કરવો જોઈએ તેમજ

તે સ્ત્રીઓના સંબંધીઓએ મના કરવી જોઈએ, કારણ ગીત ગાનાર જેવાં ગીત ગાય તેવીજ રીતે તેના મન ઉપર થોડી ઘણી અસર થવા શિવાય રહેતી નથી. એ એક જાતનો શબ્દ વ્યભિચાર ગણાય છે. તેથી તેવાં ગીતો ગાવાથી સ્ત્રીઓ દુરાચારી થાય તેમાં કંઈ આશ્ચર્ય નથી. સ્ત્રીઓ એવાં ગીતો ગાય છે તે સમયમાં તેમની સાથે નાની ઉમ્મરની છોકરીઓ પણ હોય છે તેઓનાં કામળ હૃદય આગસ જતાં સ્વેચ્છાચરણી થવા સંભવ છે. ઉચિત છે કે એટલા માટે સમજી પુરૂષોએ પોતાના ઘરની સ્ત્રીઓને આવા અસલ કાર્યથી રોકવી અને શુભ કાર્યો કે જેમાં પરમાત્માના ગુણો સમાયલા હોય તેવાં ગીતો ગાવાની દરજ પાડવી, અથવા તો જે ગીતોમાં સ્ત્રીઓના ધર્મનું કથન કરવામાં આવ્યું હોય તેવાં ગીતો ગવડાવવાં જોઈએ કે જેથી અન્ય સ્ત્રીઓને નીતિનું જ્ઞાન મળે.

મંત્રઘોષૈશ્વ વિમાર્ષાં વિવાહાઘં સુમંગલમ્ ।

સુમતં સર્વદેશેષુ ન સ્ત્રીગીતૈર્વિર્ગર્હિતૈઃ ॥

બ્રાહ્મણાદિ વર્ણોએ વિવાહાદિ મંગલકાર્યોમાં વેદના મંત્રઘોષ કરવા, એમ સર્વ દેશના શિષ્ટ જનોની સંમતિ છે. પરંતુ આવા મંગલ કાર્યોમાં નિંદ્રા યાણીથી ભરેલાં ગીતો કદી પણ ગાવાં નહીં.

સ્ત્રીणां મંગલગીતયઃ સુવિહિતાઃ શાસ્ત્રે વિવાહોત્સવે

હંહો ચિત્રમિદં તુ નિશ્ચમવલા ગાયન્તિ ચદુર્વચઃ ।

નેદં મંગલગીતિલક્ષણમહો ગ્રામ્યૈકહાસ્યાસ્પદમ્

યાવચ્છલક્યપરિશ્રમેણ સુધિયો રુચન્તુ સુશ્રેયસે ॥

વિવાહોત્સવમાં સ્ત્રીઓ મંગલ ગાન કરે એવું શાસ્ત્રવિહિત છે, છતાં આશ્ચર્ય છે કે સ્ત્રીઓ આજકાલ નિંદ્રા દુર્વાક્ય (ગાળો વિગેરે) ગાય છે. આ મંગલ ગાન ગણાય નહીં. પરંતુ ગ્રામ્ય (ગામડીઆ) લોકોનું મસ્કરીનું સ્થાન છે. એટલામાટે સન્ન જન પુરૂષોને યોગ્ય છે કે સાર્વજનિક કલ્યાણમાટે યથાશક્તિ પરિશ્રમ કરી આ કુમાર્ગનો અટકાવ કરે. કારણ સન્ન એજ બૂધણ છે. તે ન સચવાય તો ખીન્ન બરેણાં પહેરવાં કલંકરૂપ છે. ગાળો ગાવાના આવેશમાં જાણે ભૂત ભરાયેલી હોય અને પ્રેતના આવેશવાળી હોય તેમ શુરુજનોની સન્નને લગવી દહને વિનય, વિવેકને વિસારી દહને અને ઉદ્ધતતાને આલમ્બન

આપીને કોઈ કોઈ વખત ગાયા મંડી જાય છે, કોઈ કોઈ વખત હસવા મંડી જાય છે. આમ કરવાથી તેઓ સ્ત્રીજીવણીને શરમાવે છે, કલંક ઉપજાવે છે, તેમજ સર્વનું હારણપાત્ર ઠરે છે, સુદૃઢ નજરથી જોતાં સ્ત્રીઓનો તે દોષ નથી, કેવળ તે દોષ તેની અલ્પજ્ઞતાનો અને અવિદ્યતાનોજ છે, અને તે તેમના સંબંધી પુરુષવર્ગને આભારી છે. સ્ત્રીઓએ ઉદ્ધતાવેશ ધારણ કરી ઉદ્ધતાઈ ભરેલાં વચનો બોલવાં એ તેમનું કર્તવ્ય નથી, પરંતુ કુલીન સ્ત્રીઓએ શિયળનું સંરક્ષણ પ્રાણ કરતાં પણ વિશેષ કરવું, સ્ત્રીઓએ હમેશાં જેવું મનમાં હોય તેવું બોલવું, અને જેમ બોલવું તેમ વર્તવું. ગુરૂજનોના ઉપાસંબનું પાત્ર, નિંદાનું પાત્ર, અને સત્જનોના શોકનું પાત્ર પોતાનો આત્મા ન થાય તેવાં તેવાં સદાચરણાં આબચુના ભારનેજ ધારણ કરવો. કુલીન, પવિત્ર અને પતિવ્રતા સ્ત્રીઓએ પોતાના ઘરથી બહાર પગ મૂકવો તે સર્પની ફણા ઉપર પગ મૂકવા બરાબર છે. તેઓએ પોતાને ઘેરથી બીજે ઘેર જવું તે બીજા દ્વીપમાં જવા જેવું છે. તેઓનું વચન લોકોને લોભીલોકોના ધનની પેરે અલગ છે. કુલીન સ્ત્રીઓને પોતાના પ્રાણનાથ વિના બીજા પુરુષ યોથના ચંદ્રમા જેવો જણાય છે અર્થાત્ સૌંદર્ય જેમ યોથના ચંદ્રમા સામું જોતા નથી, તેમ કુલવાન સ્ત્રીઓ પરપુરુષ સામું જોતી નથી. કુલીનસ્ત્રીઓએ પોતાનો અવાજ બીજાઓને મોઢેથી સંભલાવવો તે યુરાધનુંજ પરિણામ છે. માટે ઉચિત છે કે સૌ લોકોએ આવી અનુચિત રીતિથી પોતપોતાના ઘરની સ્ત્રીઓને રોકવી, અને જે ગીતોમાં ગુહકાર્યનું શિક્ષણ પતિભક્તિ વિગેરે બોધ સમાયેલો હોય એવાં ગીતો ગવડાવવાં.

જુઓ, આ વાતને સરવે મહાશયો જાણે છે અને માને છે કે શ્રેષ્ઠ પુરુષોનો સ્વઆવજ કુત્સિત શબ્દોના ઉચ્ચારણ કરવામાં બીજો હોય છે. તેઓ સાધારણ બોલચાલમાં પણ અને ત્યાં સુધી કુત્સિત શબ્દોનો ત્યાગ કરી લોકવ્યવહાર કરે છે, અથવા તેના પ્રતિનિધિ અન્ય શબ્દોથી કામ ચલાવે છે. દાખલા તરીકે “આ ચોટ કુજમા ઉપર લાગી છે.” “છન્દ્ર ઉપર જખમ પડેલ છે” ઇત્યાદિ સાધારણ બોલચાલમાં પણ કુત્સિત શબ્દોચ્ચાર કરવામાં આટલી ઘણા છે તો પછી સૌહાર્દસંસ્કારાંતર્ગત મહામંગલમય વિવાહસંસ્કારમાં અપશબ્દોચ્ચાર અતિ ગર્હ્ય નથી શું? કેટલાક એમ કહે છે કે જે વિવહારમાં ગીત નહીં ગવાય તો વિવાહ શું? પરંતુ હમારો એમ આશય નથી કે સર્વે પ્રકારનાં ગીતોનો ત્યાગ કરવો. એવાં ઘણાં ખરાં ગીતો હજી પણ ગવાય છે કે જેમાં ઉત્તમ ઉપદેશ હોય છે, અથવા પત્નીની ફરજો જેમાં બતાવવામાં આવી હોય છે, અને સિવપાવ-

તીવિવાહાદિ હોયછે એવાં ગીતોથી વિવાહ સ્વલંકૃત નથી થતો ? શું અમંગલશબ્દોથીજ વિવાહાદિ વિબૂષિત થાય છે ? વેશ્યાઓ પણ વિવાહાદિ કર્મમાં ભ્યાં આવ્યા, નાચવા આવે છે ત્યાં અશ્લીલ શબ્દોને બનતાં સુધી ત્યાગ કરી તેના પ્રતિનિધિ શબ્દોજ પોતાના ગાનમાં ઉચ્ચારણ કરે છે. સ્ત્રીઓને લગ્ન એજ મુખ્ય આબૂપણ છે. જો સ્ત્રીઓ પોતાના લગ્નગરુપ મુખ્યભૂપણને વિસર્જન કરી હજારો વખાલંકારોથી વિબૂષિત હોય તો પણ વિગર્ભ જાણવી. એક વિદ્વાને કહ્યું છે કે, “ નિર્લજ્જા ચ કુલાંગના ” અર્થાત્ નિર્લગ્ન કુલાંગના કુલસ્ત્રી-ત્વથી પરિબ્રષ્ટ થાય છે અને ગાળો ગાવી તે એક વાગિન્દ્રિયસખંધીપાપોમાં તે પરિગણીત છેજ.

શ્રવણં કીર્તનં કોલિઃ પ્રેક્ષણં ગુહ્યભાષણમ્ ।

સંકલ્પોઽધ્યવસાયશ્ચ ક્રિયાનિર્ઘૃતિરેવ ચ ॥

ઈતન્મૈથુનમણ્ટકાઃ પ્રવદન્તિ મનીષિણઃ ॥

શ્રવણ, કીર્તન, કોલિ, દર્શન, ગુહ્યભાષણ, સંકલ્પ, અધ્યવસાય અને ક્રિયાનિર્ઘૃતિ વગેરે જે આઠ પ્રકારના બ્યબિચાર કહ્યા છે, તેમાં પણ આનું ઉપસંખ્યાન છે.

પારુષ્યમનૃતં ચૈવ પૈશુન્યં चापि सर्वद्वः ।

असंबद्धप्रलापश्च बाह्यमयं स्याच्चतुर्विधम् ॥

પારુષ્ય એટલે કઠોર ભાષણ કરવું, જીહ્વું બોલવું, ચાડી કરવી અને અસંબદ્ધ પ્રલાપ એટલે ગાલીદાનાદિ વાણીનાં ચાર પાપો ગણાવેલાં છે. તો પછી શું ફટાણાં ગાવાં એ વાણીસંબંધી પાપ નહિ ગણાય કે ? તે બાબતમાં નાસિકેતરશિષ્યે કહ્યું છે કે—

एवं चतुर्विधं पापं मनुनोक्तं करोति यः ॥

पच्यते नरके घोरं कालसूत्रे हननेकधा ॥ ૧ ॥

ઉપર પ્રમાણે મનુજીએ કહેલાં ચાર પ્રકારનાં વાણીસંબંધી પાપો કરનાર ઘોર કાલસૂત્રનામના નરકમાં અનેક પ્રકારે રંધાય છે.

મોટે છેવટે એટલુંજ કહેવાનું કે અશ્લીલ સંભાષણરૂપ વિવાહમાં ગવાતાં ગીતો (ફટાણાં) તેમજ હોલીકા આદિ પ્રસંગે કુત્સિત પ્રશ્નોના મુખથી ઉચ્ચારાતાં ફુલીપણો અર્થાત્ ગાલોનો સર્વથા સુગ જનોએ ત્યાગ કરવો.

ઉપોદઘાત.

ભારતવર્ષના દુરેરને સીધે કલિકાલના પ્રયજા પ્રભાવથી કુસંપ પ્રાદુર્ભાવ થતાં અનેક વિદેશી ગગનઓનું સ્વામિત્વ થવાથી ઋષિમહર્ષિપ્રણીત પ્રાચીન શાસ્ત્રીય શિષ્ટાચાર નષ્ટબ્રહ્મ થવાથી અનેક કૃતિસત રિવાજો અને કૃદ્ધિઓ પ્રાદુર્ભાવ પામી તેની વૃદ્ધી થવાથી માનવજીવનનું ખરું તાત્પર્ય જુઝાવામાં પડી 'વર્મનીતિથી વિમુખ થવાપાત્રે જ્યાં ત્યાં નજરે આવે છે, તેમાં પણ કાતર દેશોકરતાં ઇંડરદેશમાં સદ્વિદ્યાના અભાવે અનેક કૃદ્ધિઓ દાખલ થયેલી જોઈ તેને નિર્મૂલ કરવા માટે મન પ્રેરાતાં વિવાદાદિમાં ફટાણાં વિગેરે દુર્ભાવજીવ તથા હોસિકાદિ પ્રસંગ બાલાતા કુશળદોષિયે યોગ વર્ષ અગાઉ મહીકાંકા ગંઝટમાં કટકે કટકે લેખ પ્રકટ કરાવેલો તેને પુરતકરૂપે પ્રકટ કરવા અનેક નીતિજ નિયંત્રણોએ મને વારંવાર પત્રદારા સૂચનાથી જીદે જીદે સમયે જાહેરો વિષય એકઠો કરી તેને નિયંત્રણે પ્રચિત કરેલો તેને જાપાવવા મારી મરજી થતાં શ્રીમુદેરીઉદીચ્યદિતવર્ધકમંડલના કેટલાક અંગ્રેજોને તે મેં તત્સંબંધી સૂચના કરેલી સ્વધર્મ અને સદ્વિદ્યા તથા જ્ઞાનની પ્રાપ્તિમાટે નિયંત્રણ પ્રકટ કરવા કરાવવાનો શ્રીમુદેરીઉદીચ્યદિતવર્ધકમંડલના આમ ઉદ્દેશ હોવાથી મંડલની વ્યવસ્થાપક સભામાં આ નિયંત્ર મૂકતાં સર્વે સભાસદોએ તેને જનસમૂહમાં પ્રકટ કરવા પ્રયત્ન મરજી જાણવી ત્યારે મંડલના દ્રાપાદ્યક્ષ ઉદ્ધારચિત પરોપકાર-પરાયણ શ્રીમાન નર્મદાવાંકરે આભારમજી કાકરે આ નિયંત્રની ૧૦૦૦ પ્રતી જાપાવી સ્વજાતિમાં શ્રીમુદેરીઉદીચ્યદિતવર્ધકમંડલતરફથી ભેટ આપવા અને જાપામળીનો સંધર્મો ખરચ આપવા પોતાની મરજી જાણવી તેનો સર્વે સભાસદોએ સહર્ષે સ્વીકાર કરવાથી આ નિયંત્ર જાપાવી વાંચકવર્ગનાં કુરકમત્રમાં મુકવામાં આવ્યો છે. મારી અત્યયુદ્ધિપ્રમાણે લખેલ આ નિયંત્રને ઉત્તેજન આપી જનમેવારણી શુભકાર્ય સંપાદન કરવામાટે શ્રીમુદેરીઉદીચ્યદિતવર્ધક-મંડલનો અને મહાનુભાવ શ્રીયુત નર્મદાશંકરભાઈનો હું આભારી થયો છું.

પ્રયોજક.

અભ્યર્થના.

જેઓને આ નિર્ગંધ મોકલવામાં આવ્યોછે તેઓએ કૃપા કરી વિશ્રાન્તિને પામને અવધ નપૂર્વક તેનું અવગોઠન કરવું. વિશ્રાન્તિના સમયમાં અંતઃકરણની એકાગ્રતાને લીધે જે લેખ વંચાય છે તેનું ખરું રહસ્ય તરતજ સમજવામાં આવેછે. વ્યવહારવિશેષાથી બરાયણ અંતઃકરણે કોઈપણ લેખપર નજર કરી જતાથી એ લેખને અન્યાય મળે છે અને પોતાને તે ક્રિયાનું જોષાએ તેવું કૃત્ત મલતું નથી. માટે આ નિર્ગંધ વાંચી વંચારી પોતાને ત્યાં અને અન્ય સ્થલે વિવાહાદિ પ્રસંગે બોલાતાં ફટાણાં આદિ દુર્બોધણાને અટકાવી પ્રયોજક અને પ્રકાશકના ઉદ્દેશને સફલ કરવા કૃપા કરવી.

આ પુસ્તકની જેને અપેક્ષા હોય તેમણે શ્રીમુડેટીઉદીચ્ચહિતવર્ધક મંડલના મંત્રીજી તરફ અર્ધાં આતાની ટીપ્પટ મોકલી મંગાવી લેવું અથવા સ્વયં મલી લઈ જવું.

મલવાનું સ્થલ-મંત્રી, શ્રીમુડેટીઉદીચ્ચહિતવર્ધક મંડલ

C/o શ્રીયુત શંકરલાલ કાશીરામજી વ્યાસ.

અમરેલીહાઉસ, ગીરગામ બેકરોડ, મુંબઈ

મુદ્રક:—ચિતામણ સખારામ દેવજી, 'મુંબઈ વૈભવ પ્રેસ' સર્વિટ્સ આંદ
ઈડિયા સોસાયટીજ ગિલ્ડીંગ, સેંડહર્સ્ટ રોડ, ગિરગામ-મુંબઈ.

પ્રકાશક:—શંકરલાલ કાશીરામજી વ્યાસ, શ્રીમુડેટીઉદીચ્ચહિતવર્ધક મંડલ,
અમરેલીહાઉસ, ગીરગામ બેકરોડ, મુંબઈ ૪.

